

A rendészettudomány múltja, jelene és jövője

dr. Szabó Imre
2011.



Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	3
Rendészettudomány kezdetei.....	4
Rendőrség története Európában, illetve Magyarországon.....	5
A rendészettudomány szükségessége Magyarországon.....	9
Az önálló rendészettudomány indokoltsága.....	9
Az önálló rendészettudomány szükségességének okai.....	10
A rendőrségi kutatások tapasztalatai – a rendészettudomány tudományelméleti elhelyezése..	14
Az egyes rendészeti kutatásokat végző tudományterületek problémái	15
A jogtudományok és a rendészet.....	16
A közigazgatási jogtudomány.....	16
A büntető-jogtudományok.....	19
A hadtudományok szerepe.....	20
Az önálló rendészettudomány.....	22
Adalékok a rendészet és a különböző tudományágak kapcsolatához	22
A rendészet tudományának nemzetközi vetülete	25
A rendészeti kutatások módszertana.....	28
Milyen legyen az önálló rendészettudományi módszertan jellege?.....	28
Az elmélet felhasználója és a kutatás tárgya, adalékok az elmélet a gyakorlattal szemben vi- tához.....	30
A rendészeti kutatások humán erőforrása.....	33
Összegzés a rendészettudomány jelenlegi helyzetéhez.....	35
A rendészettudomány helyzete Németországban.....	36
Társadalmi környezet Németországban.....	36
A rendészettudomány történelmi fejlődése Németországban.....	39
A rendészeti kutatás önállósodásának akadályai Németországban	42
A rendészettudomány tudományelméleti elhelyezése	45
A rendészettudomány mint integrációs tudomány.....	47
A rendészettudomány fogalma.....	47
A rendészettudomány tárgya, tartalma és feladata, a rendészet elmélete.....	52
A rendészettudomány egy új tudományos megközelítésben.....	56
A német rendészettudomány konfliktusai.....	59
Stratégiák a rendészettudomány társadalmi pozícionálására.....	64
Összegzés a rendészettudomány németországi helyzetéhez.....	65
A rendészet és a rendészettudomány jövője Magyarországon.....	67
Alkotmányozás és a rendészet jövője.....	67
A rendészettudomány lehetséges jövője.....	70
Felhasznált irodalom.....	77

Rendészettudomány kezdetei

A rendészettudomány fejlődésére napjainkban az európai integráció, azon belül pedig a rendőri és igazságügyi együttműködés van legnagyobb hatással, mivel a rendészeti feladatok közösségi szintű ellátásának fontos eleme a tagállamok egységes fellépése. Az egységes fellépés közösen elfogadott módszereket, elveket kíván meg, ami miatt szükséges az egyes tagállami megoldások egységesítése, melyet csak tudományos megközelítéssel lehet megvalósítani. Mi is a vizsgálat tárgya, mit jelent tulajdonképpen a rendészettudomány? A hazai felfogásban a rendészettudomány szerepét a 2004. május 24-én, 116 alapító taggal megalakult Magyar Rendészettudományi Társaság meghatározott céljaival tudom leginkább szemléltetni. E szerint a Magyar Rendészettudományi Társaság célja a rendészettudománnyal és a rendészettel kapcsolatos tudományos ismeretek fejlesztése, az egyes rendészeti problémák tudományos vizsgálata. További célja a rendészettel összefüggő és más kapcsolódó szakterületek iránt érdeklődő, azokkal tudományos igénnyel foglalkozó vagy foglalkozni kívánó állampolgárok összefogása, a rendészettudomány fejlődésének szolgálata, a tudományos eredmények gyakorlati alkalmazásának segítése, valamint a megfelelő fórum biztosítása a Társaság tagjai részére ismereteik bővítésére, kutatásaik segítésére, szakmai eredményeik terjesztésére, publikálására, szakmai színvonaluk emelésére, továbbá érdekeik védelmére.

Ebből a céltételezésből jól látható, hogy melyek azok a fontos feladatok, amelyet egy új tudományág társadalmi elfogadottságát szorgalmazni kívánó tudós társaságnak meg kell valósítania.

A rendészettudomány társadalmi elfogadottsága, tudományi integrációja még nem olyan kiforrott, mint nem sokkal idősebb rokonaié, mint amilyen például a kriminológia, politológia. A dolgozatban ezek miatt elsősorban a hazai rendészettudomány jelenlegi helyzetét mutatom be. Ennek keretében kitérek arra, hogy milyen történeti előzményei vannak a rendészettudománynak, milyen aktuális problémákkal küzd, és kísérletet teszek – a nemzetközi kitekintés során leszűrt tapasztalatok alapján – a rendészettudomány lehetséges jövőjének bemutatására is.

A rendészettudomány európai szerepvállalásának tényerését legjobban az igazolja, hogy Európában több rendőrségi reform indult az útjára a múlt század nyolcvanas éveiben, melyek egyben a rendészet tudományos aspektusú megközelítésének igényét is indukálták. Ezeknek a reformoknak közös tulajdonságuk volt, hogy tíz-tizenöt éves távlatokra szóltak, az érintett szakmák bevonásával, a társadalmi igények felmérésével és a politikai konszenzus megteremtésével készültek, formájukat pedig törvényben nyerték el. Magyarországon a rendészet reformja iránt a rendszer-váltás környékén szintén igény mutatkozott, azonban a rendészettudomány fejlődése mégsem haladt olyan ütemben, mint amilyen szinten a nemzetközi rendőri együttműködésben arra igény mutatkozott volna. Ennek fő oka teljesen racionális természetű: a rendészet reformja sehol nem volt alkalmas arra, hogy vele költségvetési gondokat oldjanak meg. A reformok eredményei csupán hosszú távon realizálhatóak, azonban emiatt erre nem mutatkozott eddig megfelelő politikai igény. Ezek a gazdasági jellegű akadályok alapvetően politikai természetűek mindenhol, és abból adódnak, hogy a rendelkezésre álló erőforrások elosztását a politika érdekei mentén valósítják meg mindenkor, mely során nem minden esetben esik egybe egy adott szakma modernizációjának szükségessége és az ebből fakadó hosszú távú politikai haszon a politika rövidtávú céljaival. Joggal merül fel a kérdés, hogy a reformok idején milyen helyzetben volt egyáltalán Magyarországon a rendészettudomány.

Rendőrség története Európában, illetve Magyarországon¹

A modern rendőrségek múltja Európában alig háromszáz éves. A rendőrhivatal a feudális abszolutizmus találmánya, a közigazgatás első valóban hivatásszerűen működő intézménye. A lendületes ipari fejlődés, a szabad piac kialakulása, a középkor falait lebontó nyitott városi lét új szükségletet teremtett: a közbiztonságot. Párizs, Berlin, Szentpétervár rendőrhivatalai, amelyek a XVII. század végén és a XVIII. század első felében létesültek, a rend hatékony őrei voltak, de tevékenységüket kizárólag az uralkodói akarat és nem a jog parancsa legitimálta. A forradalmak következő korszaka időlegesen elvetette ezeket a formákat, hogy helyettük az önvédelem kezdeményezéseinek nyisson utat, remélve azt, hogy a jogsértők megfékezése társadalmi összefogással lehetséges. Ez a kezdeményezés azonban nem tudott gyökeret

¹ Finszter Géza „A rendészet elmélete” című tankönyve alapján. Monográfia. KJK-KERSZÖV, OKRI, Budapest, 2003.

verni a történelemben. Különös tekintettel arra, hogy a szakmailag képzetlen, pusztán a cél megvalósítását maga előtt tartó szervezet folyamatosan áthágta korlátait és önkényesen vett át az állam más részére tartozó feladatokat. Az önkény korlátját végül a jog jelentette.

A XIX. század jogállami építkezése megteremtette a rendészet jogát, ami a rendőrködést a terebélyesedő közigazgatási funkciók (oktatás, egészségügy, építésügy, városfejlesztés, szociális gondozás, stb.) soraiba helyezte. A jog által meghatározott rendészet a jogpozitivizmus abszolút értelmezésében azonban az állam céljainak megvalósító eszközzé silányult. Mind a nemzeti szocialista, mind a kommunista diktatúra felfedezte, hogy a hatalom kizárólagossá tétele és erőszakkal való megőrzése karhatalmi és titkosrendőri módszereket igényel, pontosan olyanokat, amelyeket korábban a jogsértő magatartások megfékezésére és leleplezésére dolgoztak ki. Az önkénynek ez a formája szolgává silányította a jogalkalmazót, a rendőrség feladatait annak erkölcsi gyökereitől elszakítva határozta meg.

Az alkotmányos demokráciák rendőrségei azonban ezekből a szomorú évekből gazdag tapasztalatokat merítettek. Az emberi jogok Nyugat-Európában a II. világháború után a polgári értékrend élére kerültek. A rendőri túlkapások azokban az országokban, amelyekben a szabadságot a biztonsággal azonos becsben tartották, többé nem lehettek bocsánatos bűnök.

Az alkotmányos jogállam a rendőri intézkedésektől az eredményesség mellett törvényességet is követel. Sűrűsödtek a legitim erőszakot környező garanciális szabályok, a kontinens szabad országaiban sorra születtek a rendőrségi etika kódexek, amelyek a jogsértő emberi méltóságát is védelmezték, szigorodott a társadalmi kontroll, melynek legjobb példája a Nagy-Britannia önkormányzatainál megalakultak a rendőrség elleni panaszokat vizsgáló független intézmények voltak.

Mindezeknek a folyamatoknak a pozitív eredményeiként új szakmai hitvallás és szervezeti kultúra formálódott, melynek legfontosabb alapját kétség kívül a rendőriskolák, és az azok keretében megszervezett rendészeti jogi oktatás képezte. Az oktatás specialitását az adta, hogy a jog által vezérelt államokban a rendészeti jog a jogi oktatásnak olyan speciális szeletét képezték, amelynek magas szintű művelésére addig egyik jogi oktatással foglalkozó intézmény sem tudott teljesíteni. A rendészeti jog tudományos művelésének képviselői elsődlegesen a rendőrségek akadémiái lettek, ahol a jogi műveltségnek azok a szeletei is megszerezhetővé váltak, amelyeket az általános jogászképzés nem tud megfelelő figyelemben részesíteni. A tan-

tervekben a rendészeti szervezéstudomány és a rendőr-szociológia egyaránt helyet kapott, éppen azért, hogy közrendvédelem egyszerű rutinból valóban a jelenlét és a beavatkozó intézkedések művészetévé alakuljon. Hasonlóan ahhoz, amiként a bűnügyi felderítés a kriminalisztikának köszönhetően már több mint száz éve megbecsült és vonzó foglalkozás. Bramshill, Münster, Lyon, Genf, Bologna rendőriskolái európai hírű intézmények, amelyek a rendészeti igazgatás tudományos műhelyeinek szerepét is betöltik. A karhatalmi beavatkozások a legitim erőszak monopóliumára támaszkodnak, de ez a monopólium csak diktatúrában mosható össze a hadviseléssel. Itt a képzés célja a fizikai erőszak kontroll alatt tartása, a szükséges és az arányos mérték kiválasztásának a készség szintre emelése. Utóbbi fontosságát jelzi, hogy az angliai Leicester egyetemén önálló kutatóintézetben tanulmányozzák a rendőrségi csapaterők beavatkozásait, történjenek azok a Föld bármely pontján.

A magyarországi struktúrában a rendészet fejlődésének hasonló elemei találhatóak meg. A rendszerváltás időszakában a magyar rendvédelem formálódó új struktúrái (rendőrség, határőrség, vám- és pénzügyőrség, nemzetbiztonsági szolgálatok, katasztrófa-elhárítás, stb.) remélhették, hogy a fejlett polgári jogállamok előbbiekben vázolt fejlődését követik és a pártállami múltból adódó terhektől viszonylag gyorsan megszabadulnak. Ennek a reménynek egyik forrása volt az 1971-től működő Rendőrtiszti Főiskola. Alapításakor sikeresen hidalta át a rendőr akadémiák alapvető ellentmondását, ami az oktatás autonómiája és a rendészeti hivatal feltétlen engedelmességre és formalizált fegyelemre épülő rendje között feszül. A Főiskola egyfelől meghonosította a gyakorlatra orientált és a rendészet szigorú hierarchiáját követő képzési formákat, másfelől pedig képes volt elméleti alapokat nyújtani, miközben megszerezte az oktatáshoz, valamint a tudományos kutatáshoz nélkülözhetetlen intézeti önállóságot is. Erről a teljesítményről joggal állapította meg a magyar rendőrséget 1990-ben átvilágító Team Consult menedzser cég (amelyik nyolc európai ország rendőrségi modernizációban szerzett magának hírnevet), hogy a Széchenyi hegyi főiskola nemzetközi mércével mérve is a legszínvonalasabb ilyen profilú tanintézetek sorában foglal helyet Európában.

A kilencvenes évek eleje igazolta a szakemberek optimizmusát. A Főiskola élére a büntetőjog kiváló tudósa, a miskolci jogi kar megteremtésében magának hírnevet szerzett remek pedagógus került. A demokratikus indulás első éveinek jelentős

teljesítménye volt a rendészeti szakközépiskolák megteremtése, amelyek most már kétéves program keretében készítene fel, nem csupán egy nehéz hivatásra, hanem a későbbi szakfőiskolai tanulmányokra is. (Ez az akkori országos főkapitány, Pintér Sándor elismerésre méltó teljesítménye volt.)

A felsőoktatásról szóló törvény 1993-ban megerősítette azt a törekvést, miszerint a rendvédelmi szakértelmiség felkészítése érdekében a Rendőrtiszti Főiskolának meg kell őriznie helyét a magyar felsőoktatás rendszerében. A kilencvenes évek második felében ezek a célkitűzések megvalósultak. Most az egyetemi rang elérése lehet a következő lépés. Ehhez a tanári kar tudományos teljesítményének javítása mellett arra is szükség van, hogy a rendészeti felsőfokú szakképzés a lehető legszorosabbra fonja kapcsolatait a rendvédelmi szolgálatokkal.

A fentiekből látható, hogy a rendészettudomány infrastrukturális intézményei és az azokhoz kapcsolódó tudományos munkát végző humán-erőforrásban Magyarország sincs hátrányban a többi európai államhoz képest, azonban, miként azt a későbbiekben bemutatott nemzetközi kitekintés keretében taglalom majd, szükséges a jelenlegi helyzet továbbfejlesztése és a nemzetközi fejlődési tendenciák mentén a hazai fejlődés útvonalának rögzítése. Ennek szükségességét az adja, hogy összeurópai érdeké vált az angolszász rendészettudományi eredményekkel történő versenyképes tudományterület kialakítása, melynek első lépéseként a rendészettudományt közel azonos alapra kell helyezni Európa országaiban. Miért is van konkrétan szükség ugyanakkor a rendészettudományra, melyek azok a hiányok, amelyek miatt a jelenlegi rendszer fejlesztése szükséges?

A rendészettudomány szükségessége Magyarországon

Az önálló rendészettudomány indokoltága

A rendészettudomány önállósodási folyamata a korábbi, rendőrségre vonatkozó kutatásokkal vette kezdetét. Ezeknek a kutatásoknak az indokoltágát az adta, hogy a rendszerváltást követően vált egyre inkább szükségessé a rendőrség szervezetének vizsgálata, tekintettel arra, hogy a pártállami időszakban az ilyen kutatások nem érdeklődés hiányában maradtak el. A rendészeti kutatások – a kutatások eredményein túlmenően – nagy segítséget nyújtottak ahhoz, hogy rávilágítsanak, milyen akadályok merülnek fel a rendészeti tevékenység vizsgálatánál, melyek azok a területek, amelyeket sem az egyik, sem a másik tudományos kutatás nem képes átlátni. Nyilvánvalóvá tették ugyanis azt, hogy bár az egyes tudományterületek kutatásai nagyon hasznosak a rendészetre vonatkozóan, azonban mivel egyik terület sem képes átfogni a kutatás tárgyának egészét, ezért óhatatlanul felvetették egy új szemlélet szükségességét. A rendőrségre vonatkozó kutatások képesek voltak a saját területük szemléletét rávetíteni a rendőrségre, illetve annak tevékenységére, de mindig felmerültek olyan akadályok, amelyek miatt a rendőrségről mint egészről egyik tudományterület sem volt képes önálló, átfogó munkát létrehozni. A kriminológiai metodológiában találkozhattunk igen bizarr megoldásokkal is, például, amikor a kutató maga is rendőrként tevékenykedve figyelte meg annak a csapatnak a viselkedését, amelyben részt vesz, vagy ami még mehökkentőbb, a bűnözői környezetbe való „alászállás” megfigyelési célzattal.²

A rendészeti kutatások, tudományrendszerbeli elhelyezkedésüktől függetlenül egy jelentős problémával viaskodtak és talán viaskodnak mind a mai napig: a rendőri empiria megismerése sem a szociológia, sem a kriminológia hagyományos eszközeivel nem biztosítható. Ennek egyik akadálya a rendészeti beavatkozások titkossága, a másik pedig a személyiségi jogok védelme, ami mellest az ügyészégi és a bírósági akták tanulmányozását is megnehezíti. De a legkomolyabb kételyt az intézkedési helyzetek egyszeri és megismételhetetlen jellege veti fel. A felületes szemlélő a ren-

² Korinek László, 2002, 15-16. o.

dészeti cselekvések többségében semmiféle törvényszerűséget nem képes felfedezni. Ez az adottság sugallja a vélekedést, miszerint a rendőrködés szintiszta praktikum, ahol az elméletképzésnek nincs helye.

Tehát a rendészet komplex kutatási tárgyként történő megjelenése és a rendészeti tevékenység elsődlegesen gyakorlati jellege is akadályozta idáig a rendészet tudományos alapokra helyezését. Kérdés, hogy van-e megoldás? Létezik-e olyan rendészettudomány, amely az eddigi tudományos szempontú megközelítéssel kapcsolatos ellenvetéseket, gyakorlati akadályokat képes áthidalni, és megteremteni egy olyan tudományos területet, amely alapját képezheti a rendészeti tevékenység egészének annak komplexitásában, gyakorlati jellegében egyaránt?

A későbbiekben arra teszek kísérletet, hogy bemutassam, egyedül egy önálló rendészettudomány, mely a vizsgálat tárgyának tudományos szempontú megközelítését hivatott szolgálni, lehet képes csak a fent említett hiányosságokat orvosolni, és a rendőrségre vonatkozó kutatásokkal szemben megfogalmazott fenntartásokat eloszlatni.

Az önálló rendészettudomány szükségességének okai

Az új tudományterület alapításának az igénye az 1990-et követő esztendőben először a rendszerváltó régiókban merült fel. Hamarosan azonban több uniós ország is csatlakozott ehhez a kezdeményezéshez. Az első áttörést az új szuverenitásként létrejött Szlovákia és Szlovénia frissen létesült tudományos akadémiái tették meg, amikor önálló tudományágként fogadták be a rendészeti tant. Ennek alapján történt például a Pozsonyi Rendőrtiszti Akadémia akkreditálása, ahol egy időben doktori iskola is működött. Ausztriában, Németországban és Hollandiában ugyancsak a rendőri felsőoktatásnak a civil egyetemi rendszerhez történő csatlakozási terve sürgette a kérdés napirendre tűzését.³

Magyarországon hasonló törekvések a rendszerváltás után fogalmazódtak meg. Hazánkban az új tudomány létrejöttét több körülmény is szükségessé teszi. Ezek a körülmények a korábban már részben érintett kérdések: a rendészettudo-

³ Holcr, K. – Doz, Sc. – Chalka, R, 2000

mány tudományelméleti elhelyezése, a rendészettudomány módszertanának hatékony kimunkálása és mindezek alkalmazhatóságának a jogállami próbája, valamint a rendészettudományt alakító tudományos és gyakorlati ismeretekkel bíró tudósok és rendőrök csoportjának jelenlegi heterogenitása. Az elmúlt évtizedek legjelesebb rendőrségi kutatásai az állam- és jogtudományok területére összpontosultak, és emiatt sokan úgy gondolták, hogy a rendészet itt találhatja meg végleges helyét. Felmerült azonban számos olyan témakör a rendészet témájú jogtudományi kutatások esetében, amelyek a jog számára zárva maradtak. Ilyennek tekinthetjük a rendőri csapaterők tevékenységét, a kommandós műveleteket, a bűnügyi hírszerzést, és a rendészeti veszélyelhárítás más területeit, amelyek nem viselik magukon a jogalkalmazás általános sajátosságait. Ennek az alapvető problémáját az adja, hogy egy alkotmányos jogállamtól elvárható, hogy a hatósági erőszaknak ezeket a legsúlyosabb formáit is demokratikus kontrollokkal övezze. Fontos tehát ezeknek a normáknak a megfelelő kimunkálása annak érdekében, hogy a rendészet területén folytatott tevékenységek, ne csak nevükben viseljék magukon a jogállami jellemzőket.

A demokratikus átalakulás megkövetelte a rendészet jogi szabályozását, valamint a szervezeti reformot. Az említett folyamatok egy jogi rendszerváltás részeivé váltak.⁴ Az új szükségletek távlatos gondolkodást és elméleti diagnózist igényeltek. Kiderült, hogy a közjogi tanítások, beleértve a közigazgatás elméletét, nem alkalmasak ennek a feladatnak a végrehajtására. Igaz, több értékes dolgozat született, amelyek mindegyike közigazgatási megközelítésben elemzi a rendészetet.⁵ Azonban éppen ezek a munkák hívták fel a figyelmet olyan speciális problémákra, amelyek a közigazgatási elmélet módszertanával nem oldhatóak meg. (közbiztonság, magánbiztonság, rendészeti jelenlét, a legitim erőszak szükségessége és arányossága, a rendészet társadalmasításának és piacosításának határai, a rendészeti menedzsment, teljesítménymérés és minőségfejlesztés stb.). Tapasztalat, hogy a rendészet az államigazgatásnak az a területe, ami a leginkább kiszolgáltatott a napi rögtönzéseknek, a politikai csatározásoknak és a legjobban nélkülözi a stratégiai szemléletet, a közszolgálat szakmaként való elismerését. Az okok sorában ott találjuk a tudományos kutatások hiányát. Ezt az űrt a lendületesen fejlődő állam- és jogtudományok, valamint a szervezésemélet eredményei sem tudták kitölteni.⁶

⁴ Szabó András, 1999, in: Finszter, A rendészet elmélete

⁵ Kántás Péter, 2001; Murányi Zoltán, 2000; Balla Zoltán, 2001 in: Finszter, A rendészet elmélete

⁶ Szabó András, 2003, 10. o. in: Finszter, A rendészet elmélete

A rendészet kutatása ugyanakkor megköveteli a módszertisztaságot, a vizsgálat tárgyához igazodó sajátos elvek kimunkálását. Ennek a speciális vizsgálati tárgynak a kutatása egy önálló tudomány létét kívánják meg. A rendőrség munkáját vizsgáló kutatásokkal szemben például nem csupán az a követelmény, hogy segítsék elő és igazolják „a különböző empirikus kutatásokkal a létező intézmények működésének hatékonyságát”, hanem az is, hogy tárják fel azok történeti gyökereit és dolgozzanak ki alternatívákat, gazdaságosabb és célszerűbb változatokat. Ez utóbbi jelent igazi társadalomtudományi megközelítést, míg az elsőként említett módszer nem több „szociotechnikánál.”⁷ Az alkalmazott tudományos módszertan hitelességének a próbájára kerül sor akkor, amikor azt tapasztaljuk, hogy a vizsgálati eljárások a megrendelők szándékaitól függetlenül, mintegy „a realizmus diadalaként” kritikai mondanivalót indukálnak, egészen egyszerűen csak azzal, hogy a létező valóságot tükrözik vissza. Ismeretes, hogy a látencia kutatások eredetileg a bűnözés egy része rejtve maradásának az okait kívánták megismerni, eközben rávilágítottak a bűnüldöző szervek „különböző szervezeti és működési problémáira, így például a szelekciós munkamódszere.”⁸ Vajon tanulmányozható-e egy olyan társadalmilag–történetileg meghatározott cselekvés, amelyre a folyamatos változékonyság, a cseppfolyós jelleg nyomja rá a bélyegét. Van-e szintetizált tudásunk az olyan veszélyelhárító tettről, amely előre nem kiszámítható, nem szorítható szabályok közé, és ahol nem hivatkozhatunk „egy korábbi hasonlóra”.⁹ A rendőri akciók egyedisége olyan módszertant kíván, amely ebben az állandó változékonyságban is képes felismerni lényeges, tartós ismétlődéseket. Mindezek elvezethetnek a rendészeti veszélyelhárítás törvényszerűségeinek meghatározásához.

Az önálló rendészettudomány fejlődéséhez elengedhetetlenül szükséges a független, a kutatás tárgyának érdekein kívüli hatásokra csak függetlenül reagáló tudományos közeg megteremtése is, melynek egyik pillérét a rendészettudomány oktatása jelentheti. Nálunk a rendészeti tisztképzés hagyományosan egy ágazata a civil felsőoktatásnak, ami felvetette, hogy az ilyen tanintézet mely tudományok kritériumai szerint akkreditálható. A Rendőrtiszti Főiskolát hadtudományi szakon hitelesítették, de ezt minden szakember kényszermegoldásnak érezte. Éppen a leginkább specifi-

⁷ Szigeti Péter., 2001, 153. o.

⁸ Korinek László, 1988, 44. o.

⁹ Mannheim Károly, 1996, 129. o.

kációt igénylő olyan ágazatok tudomány-rendszertani minősítése a legbizonytalanabb, mint a közrendvédelem és a bűnügyi felderítés. Az elméleti alapvetés hiánya a jövőben akadály lehet a tisztképzés egyetemi rangra emelésének és doktori iskola működtetésének. Holott ezek a fejlesztések a rendőri professzió kialakításában nélkülözhetetlennek látszanak. Ez idáig nem sikerült egyik tudományág által tett kísérleteknek sem pontosan leírni a rendőri szakma tartalmát, kijelölni azokat a funkciókat, amelyeket valamely speciális tudás birtokában „mindenki másnál jobban végeznek” azok, akik ezeket az ismereteket elsajátították.¹⁰ A rendőrképzésnek természetesen megvannak a maga hagyományai, de olyan tanterv és oktatási program még nem született, amelyet a rendészet természetrajzát birtokba vevő kutatásokra alapítottak volna. „Hogyan képezzük rendőreinket, ha nem mutatjuk ki reálisan elfoglaltságaikat, feladataik hatékonyságát, ha az információk pontatlanok és hiányosak... A rendőri szolgálati helyek megnyitása a kívülálló figyelő részére, a rendőrökkel folytatott konzultációk, valamint az elvégzett kutatás eredményeinek megvitatása és hozzáférhetővé tétele lenne a nemzeti rendőrség számára az első lépés, amit a jövőben meg kell tennie.”¹¹

A rendészet fejlődéséhez tehát fontos lenne tisztázni, hogy milyen módon váltosítható meg a jogállami elvek érvényesülése a rendészeti tevékenységek vonatkozásában. Melyek legyenek azok a tudományok, amelyek módszereire szüksége van a modern rendészet fejlődésének, melyek legyenek azok a módszerek, amelyek a különböző vizsgálati tárgyakra vonatkozó megállapításokat végző tudományterületek közötti átjárhatóságot, adaptálhatóságot biztosítják, és mindezek fenntarthatóságához és fejlesztéséhez milyen tudományos és elméleti alapokon nyugvó szakmai kutatói, rendőri és oktatói gárda álljon.

¹⁰ Durkheim, Emile, 2000, 417. o. in: Finszter, A rendészet elmélete

¹¹ Monjardet, Dominique, 1995, 173. o. in: Finszter, A rendészet elmélete

A rendőrségi kutatások tapasztalatai – a rendészettudomány tudományelméleti elhelyezése

A rendőrségi kutatások körébe sorolhatunk minden olyan tudományos kutatást, melynek a tárgya a rendészet valamilyen aspektusú vizsgálata volt. Magyarországon 1990 után a rendőrségi kutatások három irányba indultak el. Megkezdődött az addig alig ismert nyugati eredmények és kutatási módszerek átvétele. Tanulmányok születtek a hazai rendőrség helyzetéről, elképzelések láttak napvilágot a rendőrségi modernizációról. A leginkább sikeresnek azonban a külföldi tapasztalatok átvétele bizonyult. Eredményesnek mondható a rendőrség állapotáról adott diagnózis is, de itt a kutatásoknak hibája, hogy az erőteljes kritikai hang mellett szinte semmit nem tudtak mondani a gyakorlatban is hasznosítható új megoldásokról.

A rendszerváltás idején két irányzat jelent meg: a reformerek és a fontolva haladók koncepciója. A reformerek az elmélet képviselői voltak, akik gyökeres átalakítást akartak. Meghirdették a demilitarizálás, a depolitizálás és a decentralizálás programját. A fontolva haladók gyakorlati szakemberek és a politikusok voltak, akik az elbizonytalanodott rendőrség cselekvőképességének a helyreállítását, a fegyelem megszilárdítását és a hatékonyság gyors növelését kívánták. A két irányzat által elképzelt fejlődési irányból az utóbbi valósult meg. A kutatók tapasztalhatták, hogy ez a program nem kíván annyi elméleti megalapozást, mint a reform. A rendészet rendszerváltást követő átalakításában kiemelkedő szerepe lett a szakpolitikának, azonban a szakpolitika fogadókészsége nagyon szelektív volt. Azokat a kutatási eredményeket, amelyek gyakorlat dominanciáját erősítették, szívesen látták, amelyek azonban kritikai tartalmakat hordoztak, azokról tudomást sem vettek. A bürokrácia megpróbált önálló lenni feladatai tudományos támogatásában. A hivatalnokoktól tudományos teljesítményeket vártak el, a kutatókat pedig megpróbálták hivatalnokokká fegyelmelni.¹²

¹² Finszter Géza: A rendőrségi gyakorlat és a tudományos kutatások In: Belügyi Szemle 2001. 10. sz. 16-31. p.

Az egyes rendészeti kutatásokat végző tudományterületek problémái¹³

Ebben a helyzetben az elmélet munkásai azt teheték, hogy önkritikusan felülvizsgálták teljesítményüket. Felismerték, hogy alaposabban kell tanulmányozni a rendészeti praxist, nagyobb megértést szükséges tanúsítani a gyakorlat igényeivel szemben, miközben meg kell őrizni autonómiájukat és tudományos igényességüket. Ebben a folyamatban elsőként annak a kérdésnek az eldöntése vált szükségessé a tudomány részéről, hogy mely tudományágak legyenek a meghatározóak a rendészet elméletében, milyen kutatásokkal lehetséges az elméletben már kimunkált eredményeket a leghatékonyabban a rendészet fejlődése érdekében alkalmazni. Ebben a körben vált szükségessé tehát annak tisztázása, hogy a rendészettel foglalkozó kutatásokat mely tudományágak kritériumai szerint kell folytatni. Egyes nézetek szerint kívánatos megtartani *az állam- és jogtudományok elsődlegességét*. Ennek a megoldásnak előnye, hogy komoly nyomatókat kapnak az alkotmányos jogállam követelményei, viszont hátránya, hogy nem kerülnek tudományos művelésre azok a rendészeti területek, amelyek részben a jogi jelenségeken kívül esnek, illetve olyan közbiztonságot védelmező, avagy helyreállító műveletek, amelyeknek a jog csak a kereteit, korlátait, és sohasem a tartalmát képes meghatározni. (Ilyen téma egyebek mellett a titkos információgyűjtés, vagy a tömegzavargások csapatrendőri erővel történő megfékezése, általában a legitim fizikai erőszak aktuális bevetése, olyan közbiztonságot fenyegető veszélyek esetében, amelyek egyéb módon nem háríthatóak el.)

Más elgondolás szerint elfogadható egy *multidiszciplináris* megoldás, amikor a kutatási tárgy és az alkalmazandó módszer együttesen dönti el a tudomány illetékeségét. Ennek előnye, hogy minden elméleti probléma a reá jellemző speciális szakértelemmel közelíthető meg, viszont akadály a különböző területek között nehezen megteremthető együttműködés, és nem különben nehézségekbe ütközik az eredmények szintézisbe foglalása.

Törekvés mutatkozik arra is, hogy a *hadtudomány* terjessze ki kompetenciáját a rendészetre. Ennek előnye, hogy bizonyos korábbi együttműködési formákra épít-

¹³ Finszter Géza: A rendészet elmélete című monográfiája alapján

het, hátránya viszont, hogy a rendőri tevékenységnek csak egy kis szeletét képes hozzáértéssel vizsgálni, miközben a militarista szervezetet konzerválja ott is, ahol a rendészetnek a közszolgálatához kellene közelednie.

Az utolsóként említett elgondolás szerint helye van egy új tudományágnak, amelyiket nevezhetünk *a rendészet tanának* is. Ennek előnye, hogy a számtalan kutatási szempontot képes szintetizálni, hátránya viszont, hogy hagyományok hiányában alacsonyabb szakértelemre támaszkodhat, a tudományos közélettől elszigetelődhet, ami nehezíti a rendészet visszaintegrálását a civil közigazgatásba. Az elméleti problémát pedig az okozza, hogy vajon egy ilyen tan kijelölhet-e a maga számára más tudományterületek által nem művelt speciális kutatási tárgyat, továbbá lehet-e esélye egy semmi mással nem helyettesíthető rendészeti metodológia megteremtésére?

A jogtudományok és a rendészet

A tételes és a teoretikus jogtudományi ágazatok mindegyike tartogathat mondanivalót a rendészet számára, de kétségtelen, hogy azok a területek állnak a legközelebb a rendőri tevékenységekhez, amelyek a közjog territóriumát alkotják. Az alkotmányjog elsősorban a rendészet jogállami fundamentumainak megteremtésében vállal szerepet, a közigazgatási jogtudomány kompetenciája pedig annál erőteljesebb, minél inkább része a rendészeti igazgatás a civil közigazgatásnak.

A közigazgatási jogtudomány

A közigazgatási jogtudomány tana nem azonos az általános igazgatás-, szervezés- és vezetéselmélettel, hanem annál mindenképpen szűkebb terület, ennek ellenére mégis a jogtudományok azon ágának tekinthető, amelyik nem csupán a rendészet normatív alapjait képes tanulmányozni, hanem annak tényleges működését is.

A közigazgatás az állami feladatokat közhatalmi jogosítványokkal ellátó igazgatás, amelynek sajátos viszonya van a politikai hatalommal, de azzal szemben rela-

tív önállóságot is kapnia kell. Az állami feladatok azokból a közösségi szükségletekből vezethetők le, amelyek kielégítésére az egyének és a civil összefogásaik nem képesek a közhatalom támogatása nélkül. Ezen társadalmi szükségletek rendkívül heterogének és jelentős tartalmi eltéréseket mutatnak. A közigazgatás a társadalom legnagyobb igazgatási komplexusa, amelynek belső szerkezete jól tükrözi a feladatok egymástól jelentősen eltérő sajátosságait. Ezt az összetettséget is hangsúlyozza Magyary Zoltán, amikor a közigazgatást szervezetként megragadva kiemeli, hogy „a közigazgatás az állam szervezete a közfeladatoknak ezek természetűje által megszabott módszerrel a jogrend keretében való eredményes megoldására”.¹⁴

A közigazgatás kompetenciája állandóan változik. Az állam kötelezettségvállalása újabb és újabb szükségletekkel bővül, más szükségletek viszont társadalmasodnak, amikor az egyesek és közösségeik képesnek mutatkoznak azok teljesítésére közhatalmi eszközök nélkül is. A demokratikus berendezkedések tapasztalatai szerint a közjót a leghatásosabban azok a teljesítmények szolgálják, amelyekhez nem szükséges hatósági eszközöket igénybe venni. Ha pedig a kényszer alkalmazása elkerülhetetlen, akkor az ilyen természetű ügyeket lehetőleg az önkormányzatok közigazgatási feladatai sorában célszerű elhelyezni. Amennyiben jogi, szakmai és gazdaságossági szempontok az államigazgatási kompetenciát indokolják, akkor feladatot az ügyfelekhez legközelebb eső szintre kívánatos telepíteni.

A közigazgatás alanya az államszervezetben, a hatalmi ágak elkülönülésének elve szerint, a végrehajtó hatalom, illetve az önkormányzatok által közvetlenül irányított közigazgatási szervezet. A közigazgatást ezen az alapon jogosan bontjuk két nagy ágazatra, az államigazgatásra és az önkormányzati igazgatásra. Tartalma a végrehajtó rendelkező tevékenység, ami a társadalom közös feladatainak teljesítését biztosítja.

A közigazgatás a jog uralma alatt áll, az itt keletkező jogviszonyok szabályozása a közjog, pontosabban azon belül a közigazgatási jogág feladata. A közjog része a jogrendszernek, a közigazgatási szervezet pedig több áttételen keresztül kapcsolódik az államszervezet egészéhez, illetve egy még szélesebb társadalmi komplexushoz, a politikai rendszerhez. A neves amerikai szerző ezt igen egyszerű formulába foglalja, amikor akként fogalmaz, hogy „a közigazgatás a közjog részletes és rendszerszerű végrehajtása.”¹⁵ Megjegyezzük, hogy a szakirodalom a közigazgatás mel-

¹⁴ Idézi Papp Judit, 1995, 19. o.

¹⁵ Idézi Finszter: Wilson, Woodrow, 1994, 45. o.

lett önálló ágazatnak tekinti a pénzügyi igazgatást és az annak szabályozásra szolgáló pénzügyi jogot.

A közigazgatás a hatósági tevékenység, a közigazgatási szervek szakirányú, külső igazgatási aktusai mellett magában foglalja e szervezetek belső igazgatását, a szervei működést, továbbá a közszolgáltatások ellátását. (Iskolák kórházak, színházak, rendőrség stb. fenntartása.) A most ismertetett felfogása a közjog-magánjog elkülönülésére alapoz, amit a kontinentális rendszer tekint magáénak. Az angol jogfelfogás szerint ugyanis eredeti közhatalmat csak a törvényhozás és a bíróság gyakorol.¹⁶

A közigazgatásnak a hatalmi ágak elválasztásából való levezetése azzal a kötelezettséggel jár, hogy tisztázni szükséges a közigazgatás és a politika kapcsolatát.

Ami a politikai rendszer és a közigazgatás viszonyát illeti, három tényezőt érdemes kiemelni:

A politikai rendszer szélesebb fogalom az állami szervek együttesénél és az államéletnél, minthogy magában foglalja a politikai pártokat és azok tevékenységét. Alkotmányos rendszerekben a politikai pártok, amelyek közvetlenül állami szerveket nem irányíthatnak, demokratikus eszközökkel törekednek a hatalom megszerzésére. Küzdelmük végső soron a szabad választásokon dől el. A politikai győzelem azt jelenti, hogy a választásokon diadalmaskodó pártok a kormány megalakításával, illetve az önkormányzati testületekben a többség megszerzésével kezükbe kapják a közigazgatás irányításának jogát, közhatalmi jogosítványok birtokába kerülnek. A közigazgatás a kormányzati és részben az önkormányzati irányítás alatt áll. A közhatalom önkorlátozó módon működik, akaratát csak az alkotmányosság próbájának is megfelelő jogrend keretei között érvényesítheti. A jog uralma a közhatalmat is köti. A hatalomgyakorlás egyik leghatásosabb kontrollja a hatalmi ágak elkülönülése és az emberi jogok tisztelete. A közhatalom megszerzése sem jelent tehát korlátlan uralmat.

Az uralkodó politika az államakarat kifejezője, a közigazgatás pedig ennek végrehajtója. Demokratikus berendezkedésekben a politika akaratának érvényre juttatásához közvetlenül soha nem vehet igénybe közhatalmat, hanem azt csak a kormányzati (önkormányzati) szervezeten keresztül érvényesítheti. További megfigyelés, hogy a politikai akarat a társadalom jövőjére tekintve kevés számú, de meghatározó jelentőségű feladatra koncentrálja erőit, míg a közigazgatás nagy tömegű és a

¹⁶ Magyar közigazgatási jog, Általános rész i. m., 35. o.

mindennapi élet szempontjából fontos, de a társadalmi fejlődés tekintetében nem jelentős ügyek intézésétől sem zárkozhat el. A szolgáltató közigazgatás gyakran közvetítők nélkül, szakmai hozzáértésével hat a társadalomra és valósítja meg céljait. A közigazgatásnak ez a közvetlensége azt is jelenti, hogy a társadalom jóléte, a szabadság foka „összehasonlíthatatlanul jobban függ a közigazgatástól, mint az Alkotmánytól.” Vagyis az alkotmányos demokrácia legmagasztosabb eszméi sem valósulhatnak meg a hatékonyan és törvényesen működő közigazgatás nélkül.

A közigazgatás viszonylagos önállósággal rendelkezik. Ennek az autonómiának három forrása van, a jog uralma, a szakmai hozzáértés és közigazgatás társadalmi kontrollja. A közigazgatás joghoz kötöttsége a kormányzat számára azt jelenti, hogy a közigazgatásnak feladatokat csak ennek a jogrendnek a keretei között adhat és kérhet számon. A közigazgatás szakmai szabályai kötik a végrehajtó hatalmat, eredményes és hatékony közszolgálat nem valósulhat meg a szakmai kritériumok teljesítése nélkül. „A közigazgatás szakmai ágazat, távol áll a politikai törtéteztől és küzdelmekről..., ugyanakkor azonban messze felette áll a technikai részletek száraz szintjének azáltal, hogy magasabb eszméin keresztül közvetlenül kötődik a politikai bölcsesség tartós, időtálló alapelveihez, a politikai fejlődés örök igazságaihoz.” (Wilson, Woodrow, i. m. 45. o.) A közigazgatás a demokratikus társadalom közvéleményének kontrollja alatt áll. Teljesítményének értékelésével a kormányzati munkáról alakul ki a lakosság ítélete, amely a politikai hatalom gyakorlóinak jövőbeli helyzetét is meghatározza.

Olyan országokban, ahol a rendészeti igazgatás a centralizált államigazgatás egyik legfontosabb ágazat, és ahol a rendőrség irányítása erős kormányzati eszközökkel történik, ott különösen fontos a közigazgatás önállóságának és joghoz kötöttségének a hangsúlyozása. Természetesen csak akkor, ha az alkotmányos berendezkedés nem hagy kétséget abban, hogy a rendészet is része a civil közigazgatásnak.

A büntető-jogtudományok

A közigazgatási jog mellett a büntető-jogtudományok módszerei sem nélkülözhetők a rendőri eljárások normatív alapjainak feltárásában. Ezek azonban a rendészet működését meghatározó tételes jog tanulmányozásán túl semmit nem tudnak mondani arról, ahogyan a rendőrségi szervezetek ténylegesen működnek. Nem is

véletlen, hogy a büntető jogdogmatika, de a büntetőeljárás jog tudománya maga is hűvös távolságtartással tekint a rendészetre, a nyomozókat, a bűnüldözés szakembereit a tények robotosainak tekinti, és az ügyészben a bűnügy első jogi értékelőjét tiszteli.

A bűnözés kontroll-mechanizmusait tanulmányozó kriminológiát, annak művelői alkalmasnak tartják a rendészet napi gyakorlatának feltárására. Valójában azonban a bűnözéstan kompetenciája nagyon is korlátozott. A látenciát keresők példának okáért helyesen ismerték fel a rendőrségi tevékenység minősége, a rendőr társadalmi elfogadottsága és a lakosság feljelentési készsége között mutatkozó összefüggéseket. A bűncselekmények statisztikai elemzése indokoltan vetette fel annak gyanúját, hogy ezek a számok nem a valóságos bűnözést, hanem a bűnüldözés felvevő kapacitását mérik. A bűn megismerése azonban kriminalisztikai feladvány is, ami gyakran a legjobb infrastruktúra és szakértelem mellett sem vezet eredményre. Erről a komoly gondról a kriminológia hallgatni kényszerül. Nem tárgya a kriminológiai érdeklődésnek az sem, hogy miként alakulnak a rendészeti beavatkozások, továbbá hogyan mérhető azok jogszerűsége és hatékonysága. A közbiztonsági szolgálat teljesítményét elemezve a rendészeti jelenlét és a jogkövető helyi társadalommal való kooperációs készség a szituációs bűnmegelőzés kulcskérdése lett, ennyiben kriminológiai felismerések ösztönözték a közösségi rendőrségi modellek megalkotását. Ellenben a rendészet aktuális veszélykezelő manőverei, és főleg a legitim erőszak bevetésének technikái, meghaladják a bűnözés kutatóinak módszertani lehetőségeit.

A kriminalisztika sem válhatott a rendészet teljes színképét befogadó kutatási ágazattá, minthogy annak tárgya kizárólag a múlt büntetőjogilag releváns részének a megismerése a tételes jog adta keretek között. Ebben pedig nem fér el a kockázatelemzés, a jelen és a jövő megismerése, noha a bűnügyi hírszerzésnek, a titkosrendőri munkának ezek is a tárgyai. Főleg pedig a legitim fizikai erőszak alkalmazása maradt parlagon, ahol máig a mindennapok diktálta rögtönzések a meghatározóak.

A hadtudományok szerepe

Az itt mutatkozó hiányokra figyelt fel a védelem-tudomány, a hadtudományi ágazatoknak egy magasabb szintű absztrakcióval kialakított kutatási iránya. A hadtudományi diszciplínának olyan módszerei kínálóztak a rendvédelmi célú legitim erőszak tanulmányozásához különösen alkalmasnak, mint „a terepre tervezett vizsgáldások”. „Nem kevésbé terephez kötődő és kísérleti igényű a felkészítési módszer ki-munkálásához a rendvédelem, mint meghatározó tudományszak összetevője: a ha-tárőrizet, a határforgalom ellenőrzése, a határvédelemben való részvétel, valamint a katasztrófához kirendelt erő kísérletes alkalmazása kutatási igénnyel a kimenekítés-ben, szakfelkészítésre alapozott feladat végrehajtásban, katonai, közrendvédelmi-, mentőszolgálati-, tűzoltó-, polgárőrségi- és katasztrófavédelmi erők összeműködésé-ben.”¹⁷

A hadtudomány 1990 előtt a rendészeti kutatók számára titkosságot tudott biz-tosítani, ami egyedüli indoka volt annak, hogy számos rendőrségi és állambiztonsági tárgyú disszertáció hadtudományi minősítést kapott. Ez a lehetőség, a tudomány szerencséjére, megszűnt. Napjainkban a hadtudományi kutatások is a teljes nyilván-osság előtt folyhatnak. Természetesen a rendészeti tevékenység feltárása sem tör-ténhet bizalmasan. Ahol a titok az úr, ott a tudománynak nem lehet szerepe. Nem változott viszont az a helyzet, amely szerint a rendészet tárgykörébe tartozó kutató-sok sokszor nem találják meg azt az értő közvéleményt, amelyben nézeteiket próbá-ra tehetnék, teljesítményük értékét megmérhetnék, ahonnan módszertani tapasztala-tokat gyűjthetnének, eredményeiknek fórumot teremthetnének. A hadtudományi mű-helyek ezekre a funkciókra nem alkalmasak, minthogy a rendészet a hadtudomány irányában, a hadtudomány pedig a rendészet tekintetében kompetencia hiánnyal küszködik. Érdemes lenne a rendészeti tárgyú szakirodalmat abból a szempontból áttekinteni, vajon az mutat-e olyan sajátosságokat, amelyekben felfedezhetőek egy új tudomány körvonalai? A magunk részéről ezt a sorrendet látjuk helyesnek. Nem a megalapított stúdiumhoz keresünk anyagot, hanem az elért eredmények követelik ki maguknak a szakági önállóságot.

A hadtudomány képviselői a rendszerváltást követően azt érzékelték, hogy a korábban tisztán katonai diszciplína kutatási tárgya bővülni látszott olyan határterüle-tekkel, amelyek e tanítások struktúráját is átalakíthatják.¹⁸ Amerikai kutatók az ENSZ békefenntartó küldetéseinek tanulmányozása rendjén már a hetvenes években empi-

¹⁷ Vasvári Nagy Vilmos, 2001, 13. o. in: Finszter, A rendészet elmélete

¹⁸ Simon Sándor, 1997

rikus vizsgálatokat folytattak arra nézve, hogy milyen következményekkel jár az a korábban nem tapasztalt helyzet, amikor katonai egységeknek olyan közbiztonsági és bűnüldözési feladatokat kell megoldaniuk, amelyekre szakmai felkészültségük nem terjed ki. Később erről a Szomáliában kudarcot vallott kéksisakosok szereztek keserves tapasztalatokat. A sort az IFOR és az SFOR erők boszniai küldetése folytatta.

Felmerült egy új tudományterület, a védelemtudomány kialakításának lehetősége is. „Véleményem szerint mindent meg kell tennünk a védelemtudomány tudományterület elfogadtatásáért. E tudományterület tudományágai: biztonságpolitika, hadtudomány, katonai műszaki tudományok és a rendészettudomány.” A javaslat érvelésében új vonás, hogy ezen az úton járva tartja lehetségesnek a hadtudomány viszonylagos önállóságának megőrzését, amelynek intézményi hátterét a katonai és a rendészeti felsőoktatás integrációja adná meg. „Véleményem szerint tudományágunk fejlődése érdekében olyan új megközelítésre van szükség, amely úgy enged teret a tudományszakok tudományággá fejlődésének, hogy közben nem csorbítja a hadtudomány jelentőségét.”¹⁹

E módszertan hívei azt vallották, hogy a rendészet tudományos igényű művelése is a hadtudományban található meg a számára legkedvezőbb elméleti közeget.

A különböző tudományterületek tényerési kísérletei körében az önálló rendészettudomány és a védelemtudományba integrált rendészettudomány problémája tűnik a legfontosabb konfliktusforrásnak. A problémaforrás elméleti vitája mögött tudományszociológiai ellentétek látszanak felsejleni. Mivel az önálló rendészettudomány kialakításának egyik legnagyobb gátját ez a konfliktus képezi, ezért a tanulmány végén erről még részletes szólni fogok.

Az önálló rendészettudomány

Adalékok a rendészet és a különböző tudományágak kapcsolatához

A jelek szerint a rendőrök sokáig nem nyugtalanította az, hogy tevékenységük jelentős része nélkülözi az elméleti alapokat. A társadalmat annál inkább. Különösen a második világháború utáni időszakban fogalmazódott meg sok kritika a ren-

¹⁹ Farkasné Zédeczky Ibolya, 2007 in: Finszter, A rendészet elmélete

dészetekkel szemben. Az emberi jogok értéknövekedésének ebben a korszakában a rendőri visszaélések és törvénysértések egyre elviselhetlenebbeknek tūntek a szabad polgárok számára. Ráadásul a bűnözés drámai emelkedése a 60-as évektől a rendőri munka hatékonyságát is megkérdőjelezte. És volt még egy körülmény, nevezetesen az erőszakszervek dicstelen szerepe a XX. század nagy diktatórikus rendszereiben. A fasiszta és a kommunista példák felvetették a politikai hatalom és a rendőrség tisztázatlan kapcsolatát, különösen ott, ahol erősen centralizált államrendőrségi szisztéma működött. Már-már az is kétségessé vált, hogy elgondolható-e olyan megoldás, amelyben a rendőrség képes alkalmazkodni az alkotmányos demokrácia követelményeihez. A magyar Alkotmánybíróság álláspontja szerint ez a fegyveres szervektől (és benne a rendőrségtől) nem mindig várható el.

Az Alkotmánybíróság egyik határozata megállapította, hogy „a fegyveres szervek feladatainak a jellege, valamint az ezek elérését elősegítő szigorú alá- és fölérendeltségi viszonyok folytán a törvény a szolgálati jogviszonyban állók tekintetében tartalmazhat speciális, csak a fegyveres szerveknél indokolt, az általánosnál kötöttebb előírásokat.” A határozat erre tekintettel így folytatódik: „Nyilvánvaló ugyanakkor, hogy ez nem menti fel a törvényhozót az alól a követelmény alól, hogy csak a fegyveres szervek sajátos feladatai által indokolt mértékben térjen el a jogállamiságnak attól az alapvető követelményétől, hogy mindenki jogtisztelő, tehát jogszabályszerű magatartást köteles tanúsítani.”²⁰

A felmerült kérdésekre elsőként az amerikai szociológusok próbáltak válaszokat keresni. James Q. Wilson, Egon Bittner, Herman Goldstein és mások munkásságának értő elemzése található Krémer Ferencnek a rendőri hatalom természetéről írt kitűnő szociológiai tanulmányában. (*Krémer Ferenc*, 2003) Megszületett a társadalmi jelenségek természetével foglalkozó tudomány egy sajátos területe: a rendőr-szociológia. Ez az irányzat csakhamar Európában is talajra talált. Kiemeljük az angol *Robert Reiner*, a francia *Loubet del Bayle* és *Dominique Mondjardet*, valamint a német *Thomas Feltes* munkásságát. (*Les Polices en Europe, Les Cahiers de la securité interieure*. La documentation Francaise, Paris, 1992) Számos tanulmány született a rendőrségi szervezetek sajátosságairól és a rendőri hivatás tartalmáról. A szociológiai vizsgálatokat viszont bizonyos fokú érzéketlenség jellemzi a jogi meghatározott-

²⁰ A 8/2004. /III. 25./ AB határozat

sággal szemben. Nem is véletlen, hogy a rendőr-szociológia az angolszász jogi kultúrában született, amelyben a tételes joggal szemben jóval nagyobb szerep jut a joggyakorlatnak, ami valóban könnyebben tanulmányozható a szociológia által kidolgozott módszerekkel. A politika és a jog bonyolult kapcsolatrendszerének felderítéséhez viszont inkább az új diszciplína, a politológia hozzáértésére lenne szükség. A tematika politológiai kiszélesedését mutatják azok a munkák, amelyek a rendőrségnek a politikai intézményrendszerben elfoglalt helyét vizsgálták. Ismét figyelem fordult a társadalom büntetőjogi védelmét tárgyaló jogbölcseleti diszciplína, a kriminálpolitika művelése felé, amelynek egyik legizgalmasabb témája a rendőri tevékenység kritikai elemzése lett.²¹

Az eredmények a legplasztikusabban a 80-as évek nagy rendőrségi reformjainak megalapozásában jelentkeztek. Ehhez járult a szervezéstudomány szemléletének a kiterjesztése a rendőri szervezetek működésére. A rendőrségi szervezéstán túlságosan is épít a vállalkozói típusú tevékenységre érvényes kategóriákra, anélkül, hogy azokat szembesítették volna a közszolgálat követelményeivel. A menedzser megközelítés a rendészetet közbiztonságot termelő vállalkozásnak tekintette, ahol sokoldalú együttműködés alakulhat ki a társadalommal. A közbiztonság ebben a felfogásban kollektív társadalmi termék, amelyben a rendőrség kooperál a civil társadalommal, a magánbiztonságot áruként kínáló piac szereplőivel és a helyi biztonságért felelős önkormányzatokkal. Szükségesnek mutatkozott az is, hogy feltárásra kerüljenek a rendőri szervezetek vezetésének sajátosságai, a humánerőforrások hasznosítása, a minőségbiztosítás és a teljesítmények gazdaságossági mérése.²²

Mindezek a kísérletek azt látszanak alátámasztani, hogy a rendészeti kutató-sokhoz több különböző tudományág kutatási módszereire is szükség van. A szakemberek közül mind többen állítják, hogy szükség van önálló rendészeti tudományágra, amely társadalomtudományként a bűnügyi tudományokkal és a közigazgatás tanával egyaránt szoros kapcsolatot mutat, de kialakíthatóak a kapcsolódási pontok a szociológiához, az etikához, a politológiához és a pszichológiához, valamint a szervezéstudományhoz is. (Szabó András, 2004, 21-27. o.) Ez utóbbiak úgynevezett kötőjeles tudományterületekként a megalkotásra kerülő rendészeti diszciplína alrendszerében

²¹ Szikinger István, 1998

²² Salgó László, 1994

működhetnek, de nem válnak el teljesen azoktól a tudományágaktól sem, ahonnan módszereiket, fogalmaikat kölcsönzik, és amelyek törvényszerűségeire a kutatásokban figyelemmel vannak. Ezek: a rendőr-szociológia, a rendőretika, a rendőr-pszichológia és a rendőrségi szervezésemélet.

A rendészeti tudomány része lehet a rendőrségi kriminalisztika, amely a hagyományos nyomozástani területeken kívül magába foglalja a kriminállogisztika, a kriminálinformatika és a kriminálstratégia ismeretanyagát is. Mindez ismételt felveti a kriminalisztika természettudományos megalapozású ágazatainak a rendszertani helyét. Az igazságügyi orvostan nem kétségesen az orvostudomány részeként kerül művelésre, minthogy ennek hagyományos egyetemi katedrája az orvosi egyetemeken szerveződött meg. Ezzel szemben a kriminalisztikai fizika, kémia, biológia és az igazságügyi vegytan a természettudományos műhelyektől távolabb, a különböző azonosító laboratóriumokban kapott helyet, hasonlóan a klasszikus kriminalisztikai szakterületekhez, mint a nyomtan, a fegyver-szakértés, a daktiloszkópia, valamint az okmány- és írásszakértői tevékenység. (Magyarországon történt egy kísérlet ezeknek a területeknek a természettudományos rendszerekbe történő visszaintegrálására, amikor rövid ideig kriminalisztikai kutató laboratórium működött a Budapesti Műszaki Egyetemen.)

A rendészet tudományának nemzetközi vetülete

Az európai integráció felvetette a rendőri együttműködés nemzetközi lehetőségeit, ami az egyes államok szuverenitásához hagyományosan kötődő erőszak monopólium feloldását is jelentheti. A rendészet olyan új dimenziói nyíltak meg, amelyek elméleti megalapozása csak egy erre szakosodott tudományágtól várható.

A kétpólusú világ megszűnésével a bűnözés elsőszámú globális problémává lépett elő. A nemzetközi szervezett bűnözés megerősödése a hagyományos rendőrségi eszközök hatékonyságát kérdőjelezte meg. A törvényesség igénye mellett mind sürgetőbbé vált az eredményesség, ami egyeseket a klasszikus garanciális szabályok felülvizsgálatára késztetett. Merőben új problémát jelentett a demokratikus alapokhoz visszatérő rendszerváltó országok rendőrségének az átalakítása. Ez utóbbi

vetette fel a rendőrségi modellek tanulmányozását, vagyis azt, hogy a centralizált és militarista módon megszervezett rendőrségek miként képesek beilleszkedni az alkotmányos jogállam politikai rendszerébe. Amennyiben a rendőrség követi a katonai működés elveit, akkor demokratikus közegben joggal merülhet fel az ilyen típusú rendészet civil kontrolljának az igénye.²³

A világ szegény és gazdag régiókra látszik szakadni, ahol a gazdag országok bűnbefogadóvá, a szegény térségek pedig bűnkibocsátóvá válnak. A bűnözés exportjának egyik leghatásosabb közvetítője az illegális migráció, amelynek megakadályozása az elit országok rendészetének egyik fő feladata lett.

A válságövezetekben végrehajtott nemzetközi béketeremtő és békefenntartó vállalkozások új módon vetették fel a katonai és a rendőri erők együttműködését, ami a hadtudományokat is a rendőrségi témák vizsgálata felé fordította. Tapasztalható volt, hogy a békemissziókban résztvevő katonai kontingensek egyre gyakrabban kerültek szembe közbiztonsági feladatokkal, amelyet a hagyományos eszközeikkel képtelenek voltak megoldani. Lásd az ENSZ csapatok szereplése Szomáliában.²⁴

Ezek a globális problémák egy szempontból fontos szerepet töltenek be a rendészettudomány jövője szempontjából. Ez pedig az, hogy a globális problémák lokális megoldásánál elengedhetetlen a globális szemlélet és az egyes lokális tapasztalatok hatékony integrálhatósága a hazai elméleti és gyakorlati rendészetbe.

Szerencsére a fentiekből következően a rendészet kutatásához kapcsolódó tudományelméleti kérdések nem sajtóságon Magyarországot érintő problémák. Az Európai Unióban fontos szerep jut a nemzetközi együttműködésnek, mely miatt fontos a rendészeti kutatások nemzetközi eredményeinek megismerése, felhasználása az egyes tagállamokban. Emiatt merült fel több európai országban is, főként azokban, ahol a rendészeti tárgyú kutatások nem olyan fejlettek, hogy a rendészetre vonatkozó tudományos vizsgálatokat fel kell zárkóztatni Európa élvonalához. Ennek részeként pedig megjelent annak a problémája is, hogy a rendészettudományt milyen tudományelméleti környezetbe helyezték el. Egyes európai országok az új tudományág megalapozásának különböző fázisaiban vannak. Szlovákiában például a

²³ *A magyar rendőrség civil kontrollja*, Phare, Soros kiadás, Budapest, 1997

²⁴ Brodeur, Jean-Paul, 1996

rendészeti kutatások önállósodása már többéves múltra tekint vissza, Németországban viszont az első lépéseket teszik a kutatók. Az utóbbiak helyzetét nehezíti, hogy az NSZK-ban a hatvanas évek elején történt már egy alapítási kísérlet, ami azonban akkor teljes kudarccal végződött, maga a törekvés pedig hosszú időre feledésbe is merült. Ennek okát a hamburgi professzor, *Fritz Sack* abban látta, hogy a szövetségi köztársaság rendőrsége a legutóbbi időkig magán viselte a katonai mintákat követő, a civil társadalomtól izoláltan működő porosz hagyományokat, amelyek pedig kevésbé tűrik a független kutató intézetek tudományos érdeklődését.²⁵ Németországban ugyanakkor az utóbbi évtizedben jelentős fejlődésnek indult az önálló rendészettudomány kialakítása. Ez a fejlődési folyamat nagyon hasonlít a magyarországi helyzetre, ezért a rendészettudomány németországi helyzetével jelen tanulmány egy önálló fejezetben foglalkozik részletesen.

Napjainkban a rendészettel szemben támasztott uniós normák hangsúlyozzák a rendészeti tan önálló létének a fontosságát, mondván, hogy az elengedhetetlen az alkotmányosság szempontjából is, mert a rendészet elmélete biztosíthatja a jog uralmát, a szervezetek átláthatóságát, de ez teheti valóságos szakmává a rendőrködést, továbbá jelentősen segítheti a hatóságok és a társadalom kooperációját. Mások ezt a törekvést azért tartották időszerűnek, mert az új évszázad hajnalán a rendészeti veszélyelhárító funkciók olyan jelentőségre tettek szert, ami korábban a közigazgatásnak nem volt jellemzője. Nyilvánvalóan a bűnözés elsőszámú globális problémává válása idézte elő ezt a helyzetet.

²⁵ *Les Polices en Europe, Les Cahiers de la sécurité intérieure*, Paris, 1992 in: Finszter, A rendészet elmélete

A rendészeti kutatások módszertana

Milyen legyen az önálló rendészettudományi módszertan jellege?

A rendészet olyannyira szerteágazó terület, hogy idáig nem sikerült olyan módszertant nyújtania egyik tudományágnak sem, amely a rendészet egészét képes lett volna átfogni. Ilyen sajátos kutatási tárgy például a rendőri jelenlét, amelynek célszerű megszervezése stratégiai kérdés, és amire a szervezéstudomány általános felismerései kielégítő választ nem képesek adni. A titkos információgyűjtésről is kiderült, hogy az olyan bizonyítási műveletek sorát jelenti, amelynek elméleti feltárásához sem a hagyományos kriminalisztikai szemlélet, sem pedig a büntetőeljárás jog tudományán belül művelt bizonyításelmélet nem szolgál alkalmazható módszerekkel. A legitim fizikai erőszak tanulmányozása egy különleges kockázatelemzést igényel, amelynek esetében a korábban javasolt hadtudományi megközelítés mutatkozott hatástalannak. A legújabb kutatások a közbiztonság értelmezése kapcsán számos kriminológiai metodikát használtak fel eredménnyel, de a rendészet számára nélkülözhetetlen krízismenedzseléshez merőben új módszerek szükségesek. A rendőri munka eredményességének a mérése nélkülözhetetlen lenne annak érdekében, hogy ezen a területen is meggyökeresedjenek a közigazgatás más ágazataiban elfogadott minőségbiztosítási módszerek. Úgy látszik, hogy ez a feladat is sajátos szemléletet igényel.²⁶

A módszertani kérdések egész sora megválaszolatlan. A módszertan tekintetében az az egyik alapvető kérdés, hogy a rendészeti tárgyú kutatások mennyire legyenek elméleteik, illetve mennyire legyenek gyakorlatiak. Vagyis a rendészet elmélete és a rendészet gyakorlati tevékenysége között szükséges egy harmonikus egyensúly felállítása.

Egyetértés mutatkozik abban, miszerint a rendészeti tudománynak szoros kapcsolatot kell tartania a gyakorlattal, megállapításait empirikus elemzésekre célszerű alapozni. A kutatási eredményeknek az a legfontosabb próbája, hogy azok a gyakorlatban miként alkalmazhatóak. Ennek ellenére a tudomány nem mondhat le

²⁶ Dános Valér, 1992, 40. o.

kritikai természetéről, és arról sem, hogy a valóság feltárásának elsődleges célja a szükséges változtatások megalapozása lehet. Tudományos igényesség nélkül nem gondolható el messzire tekintő rendészeti reform, de elméleti alapok szükségesek a rendészeti jog megteremtéséhez is. Az analitikus és a szintetizáló megközelítésnek egyaránt helye van. Ehhez hozzá tartozik még, hogy az alkalmazott kutatások nem téveszthetők össze a rendészeti gyakorlattal, a rendőrködés nem laboratóriumban történik, a szolgálati jelentés nem töltheti be a tudományos dolgozat funkcióját, a hivatásos rendőr nem kutató. Ilyen „udvari” tudomány kialakításának vannak jelei a miniszteriális és a rendőrségi igazgatásban. Másfelől viszont a rendészet elmélete nem emelkedhet az alapkutatási magasságba, fő forrása az esettanulmány, és a teljesítményt a gyakorlati alkalmazhatóság is minősíti. Vannak tapasztalatok, miszerint a kutatók egy része nehezen kooperál a gyakorlattal, nem ismeri eléggé a rendészeti munka természetét, kritikai mondanivalóját időnként felesleges indulatokkal fogalmazza meg.

Az alkalmazott és a teoretikus tudományok mellett nem kevesen hangoztatják azt, hogy a rendőrségi munka számára a legértékesebb forrás a mindennapi praxis, amelyből „tudomány előtti” felismerések nyerhetők.²⁷ Ezek sajátossága, hogy a rendőrségi végrehajtó-rendelkező tevékenység során keletkeznek, egyedi intézkedési helyzetekhez kapcsolódnak, megfogalmazzák a szolgálat munkatársai, hasznosításuk a szolgálat racionalizálásában, parancsok és utasítások kiadásában történik, a tapasztalatok átvétele esetleges, sok bennük a pontatlanság, ezért általános elterjesztésük csak nagy megszorításokkal képzelhető el. A „tudomány előtti” felismerések korlátjai igazolják, hogy a rendészeti gyakorlatnak tudományos támogatásra van szüksége. Az elméletileg is megalapozott tapasztalatok általánosíthatóak, megfigyeléssel, kísérletekkel, modellezéssel, teljesítménymérésekkel verifikálhatóak, általuk a munka tervezhetővé és gazdaságossá tehető, az eredmények tudományos fogalmakban, kategóriákban és definíciókban pontos nyelvi formát öltenek, végül pedig tanítható szakmai ismeretek alapjául szolgálhatnak. A rendészeti teória megszületéséhez azonban a szolgálatok fogadókészsége nem elegendő, ehhez a tudományos kutatás önálló objektumaira van szükség, kutató intézetekre és szakiskolákra.

²⁷ Holcr, K. – Doz, Sc. – Chalka, R.: i. m.

Az elmélet felhasználója és a kutatás tárgya, adalékok az elmélet a gyakorlattal szemben vitához

Amint azt az előbbieken már érintettem, a rendészettudomány fejlődésének egyik fontos akadályát képezi, hogy az elmélet és a gyakorlat még nem ismerte fel egyhangúan az egymásra utaltságukat. Ez a vita az egyik legsúlyosabb akadályozó tényezője egy új tudományág alapításának, emiatt érdemes alaposabban megismerni, hogy mi húzódik meg ebben a konfliktusban, melyek azok a fontos ütközőpontok, amelyekben mielőbb kompromisszumot kell kötniük a feleknek.

A rendészeti tevékenység legalább két módon kapcsolódhat a tudományos kutatásokhoz. Egyfelől a rendészet, mint a társadalmi praxis egy sajátos területe, felhasználója az elmélet eredményeinek, másfelől pedig lehet tárgya is a kutatásoknak.²⁸

A rendészet, mint az eredmények hasznosítója, kétségtelen az európai kontinensen járt az élen, mert itt a rendőrködés a közigazgatás alapító ágazata lett, és ezzel az elsajátítható szakma rangjára emelkedett. A rendészet, mint kutatási tárgy viszont az angolszász világban vált először az elmélet célpontjává. Ebben a műfajban különösen az Egyesült Államokban kifejlődött rendőrségi szociológia nyújtotta a példát, amikor társadalomkutatók a múlt század hatvanas éveitől kezdődően igyekeztek feltárni a testületek eredménytelen működésének a gyökereit és a gyakori törvénysértések okait.

A rendőri tevékenység megismeréséhez hozzájárultak a rendészethez kapcsolódó történeti munkák is. Ezek sorában különösen a jogtörténeti megközelítések értékesek. A közbiztonság oltalmazása és a bűnüldözés a legtöbb segítséget a jogtudományoktól kapta, de a modern kriminalisztika a természettudományoknak is fontos szerepet szánt. A rendőrség, mint kutatási tárgy ellenben, amint az előbbiekből kitént, először a szociológia és a vezetéselmélet kíváncsiságát keltette fel. Később csatlakozott az említett társadalomtudományokhoz a kriminológia, amelyik egészen a legutóbbi időkig a bűncselekményt, mint emberi magatartást és a bűnözést, mint társadalmi tömegjelenséget tekintette tanulmányozhatónak a maga sajátos módszereivel. Csak viszonylag lassan terjesztette ki hatáskörét a bűnözést kontrolláló szerve-

²⁸Finszter Géza, A közigazgatási és a rendvédelmi kutatások helye és perspektívái Belügyi Szemle 1998/1. 34-39. pp.

zetekre, a bűnüldözésre, és az igazságszolgáltatásra. (A börtönügy viszont már korábban, szinte megszületése pillanatában a kriminológiai érdeklődés homlokterében volt.) A most jelzett folyamatot plasztikusan írja le H. J. Albrecht, aki a bűnözés kontrollját teljesítő intézmények tanulmányozásának előzményeit a közgazdasági, pszichológiai és szociológiai tárgyú rendőrségi (igazságügyi) kutatásokban fedezi fel. Ezek nyomán alakult ki az a speciális szakterület, amelyet a szerző a „kontroll kriminológiájának” nevez, megkülönböztetve azt a hagyományos „oksági kriminológiától”. Megosztja velünk azt a németországi tapasztalatot, miszerint az intézményrendszer működésének kritikai elemzése elsősorban a független kutatóhelyektől és alapítványi támogatásoktól várható, noha szervezeti reformok idején az egyes főhivatalok mellett működő kutatóintézetek is jelentőséghez juthatnak. Albrecht arra is figyelmeztet, hogy a személyes adatok szigorúbb védelme a kutató elől elzárhat olyan rendőrségi és bírósági dokumentumokat, amelyek korábban az empirikus kutatások nélkülözhetetlen forrásai voltak. Ami Németországban a nyolcvanas években jelentkezett, az nálunk napjainkban és a közeljövőben okozhat alig leküzdhető akadályokat.²⁹

A rendőrség, mint a tudományos teljesítmények felhasználója harmonikus viszonyt alakított ki az elmélettel. Kapcsolatukat a kölcsönös tisztelet jellemezte. Különösen a kriminalisztikában volt ez így, ahol a kutatók szakértői minőségükben gyorsan átvették a rendőri gondolkodás számos elemét (gyakran maguk is a testület tagjaiként tevékenykedtek), a rendőrök pedig tapasztalták az elmélet hasznosságát a gyakorlati célok elérésében.³⁰ Ezzel szemben a rendészetet kritikával vizsgáló társadalomkutatók nem ismerték elég alaposan a rendőri munka belső sajátosságait, nem értették a szolgálatok előtt álló nehézségeket, ritkán kínáltak megoldásokat, ha mégis, akkor azok alig voltak alkalmazhatóak.

Érdeemes áttekinteni a kétféle kutatási irány legjellemzőbb eltérő vonásait.

Azoknak a kutatásoknak a sajátosságai, amelyeknél a rendészet a tudományos eredmények felhasználója, a következők: a megrendelő rendszerint a rendészet, központi kutatási tárgya a jogellenes emberi magatartás, a kutatásokhoz a legtöbb adatot a rendészet szolgáltatja.

²⁹ Albrecht, H. J., 1993 in: Finszter, A rendészet elmélete

³⁰ Molnár József, 1995

Az alkalmazott kutatások fő módszere az esettanulmányokra alapozott indukción, a kutatási eredmények elsődleges felhasználója maga a rendészet, a megrendelő válogathat a kutatási eredmények között, a szellemi teljesítmény értékét a gyakorlati használhatóság dönti el, a kutatási eredmények a rendészet egy-egy szűk részterületére korlátozódnak, de azon belül a gyakorlatban közvetlenül alkalmazhatóak. Ebben a körben a kutatók azonosulnak a rendészet értékeivel, tiszteletben tartják a titkosság szabta határokat, az elmélet alapvető célja a működő rendvédelmi szervek szolgálata, és nem a rendészet reformja.³¹

Azoknak a kutatásoknak a sajátosságai, amelyekben a rendészet az elméleti feltárás tárgya: a megrendelő általában nem a rendészet, hanem valamely társadalmi szükséglet, sőt, nagyon gyakran maga a kutatói elhatározás, a kutatás elsődleges tárgya a rendészeti működés. Az empirikus adatokhoz nehéz a hozzáférés, a követhető fő módszer a dedukció, a kutatási eredmények elsődleges felhasználója nem a rendőrség, hanem a civil szféra. A rendészet nem válogathat a kutatási eredmények között, a szellemi teljesítmény értékét az elméleti megalapozottság és a nemzetközi tapasztalatoknak való megfelelés dönti el, az eredmények a rendészet egészére érvényesek, de a gyakorlatban közvetlenül nem alkalmazhatóak. A kutatók kritikusak a rendészet értékeivel szemben és nem veszik tudomásul a titkosságot, azt a kutatás elé épített falnak tekintik, amelynek gyakran csupán egyetlen értelme van, a testület belső működési zavarainak elleplezése és a rendészetet tárgyának tekintő kutatások fő célja a változások kezdeményezése, a rendészet reformjának elméleti megalapozása.

A rendszerváltó országok számára az előbbieken túl az is nagyon fontos felismerés, hogy míg az alkalmazott kutatások a tekintélyuralmi berendezkedésekben is magas színvonalon folytathatóak, addig a társadalomkritikai mondanivaló kifejtésének szabadsága csak demokráciákban adott.³²

A rendészet módszerének meghatározásakor tehát három dologra okvetlenül figyelemmel kell lenni szakmai szempontból: az egyik tudományos absztrakció, a másik gyakorlati hasznosság és végül a mindezeket átfogó civil jogállami alapelvek, me-

³¹ Finszter Géza: A rendészet elmélete. i.m.

³² Parádi József, 2001

lyek a rendészeti tevékenység önkéntes elfogadását és nem elfogattatását hivatott szolgálni.

A rendészeti kutatások humán erőforrása

A rendészettudomány működtetéséhez szükséges tudományos bázis létrehozását hosszú távon elsődlegesen a rendészeti felsőoktatás oldhatja meg hatékonyan. A rendészettudományon szocializálódó rendőri humán erőforrás egyrészt képes lesz a rendészettudomány fejlődésével lépést tartani, ugyanakkor önmaga is képes a rendészettudomány számára adalékokkal szolgálni. Az önálló rendészettudományi oktatás független, felelős és önállóan jogállami döntéseket meghozni képes humán erőforrás kitermelésére hivatott. Ami miatt fontos, hogy a tudományos műhelyek és a tudományos kutató és oktatóhelyek között folyamatos kapcsolat legyen, azok ne egymástól elszigetelten, de ugyanakkor a vizsgálat tárgyát önállóan képesek legyenek tanulmányozni, külső befolyástól mentesen. Meghaladottá kell, hogy váljon idővel az a szemlélet, hogy egy szakma rangját csak és kizárólag a szakmával szerzett jövedelem határozza meg. A rendészettudomány és egyébként a rendőri humán erőforrás társadalmi elfogadottságához és elismertségéhez hozzá kell tartozzon az is, hogy a rendőri vezetők a szakmájuk egyetemeinek diplomájával rendelkezzenek. Egy a szakmához közvetve kapcsolódó egyetemi diploma rangja az adott szervezetben belül és azon kívül fontos lehet annak birtoklójának a társadalmi pozicionálásánál, de ugyanakkor nem jelent semmit a rendőri szervezet megítélésére nézve. A rendőri szakma általánosságban jelenleg bele van kényszerítve abba, hogy főiskolai végzettséget nyújt csak az abszolválók számára, ami azonban nem jelentheti annak az egyetemi diplomával kapcsolatos azonos társadalmi megítélését. A probléma nem csupán extern jellegű. Ha feltételezzük, hogy fontos a rendészet elméletének tudományos és gyakorlati szempontú közelítése, akkor fontos az is, hogy az elméleti és gyakorlati szakemberek között ne legyen társadalmi presztízsbeli különbség. A rendőri vezetőknek és a kutatóknak egyaránt szakmájuk diplomájára van szükség a külső körülményektől független szakmai párbeszéd folytatásához.

Ezért arra kell törekedni, hogy a vezető rendészeti szakemberek képzése egyetemi rangú tanintézetekben történjék, ahol a doktori iskolák is működhetnek. Ehhez azonban a hagyományos rendőr akadémiáknak el kell érni az akkreditációhoz

szükséges minőséget. A rendészet tana nem azonos a tantárgyi struktúrával és a tanszéki tagozódással sem. A felsőoktatás egyszerre műhelye és felhasználója a kutatásoknak, de a tanintézet szervezetének kialakítása a tudomány-rendszertani megfontolások mellett didaktikai szempontokat is követ.

Fontos az is, hogy a rendészeti tudomány művelése ne elszigetelten, hanem a legszélesebb tudományos közvélemény előtt, a nemzetközi megmérettetést is vállalva történjék. Nélkülözhetetlen a nemzetközileg elfogadott, egységes kutatási terminológia kialakítása. Tiszta, világos és egyértelmű fogalmi rendre van szükség, olyan szaknyelvi apparátusra, amely idegen nyelvekre is lefordítható. A tudományos teljesítmények egyik mércéje az univerzális alkalmazhatóság, amelyhez viszont elengedhetetlen az internacionális kutatási programok elindítása.

Összegzés a rendészettudomány jelenlegi helyzetéhez

Összefoglalva, a rendészet elmélete azoknak a tudományos módszerekkel feltárt fogalmaknak és törvényszerűségeknek a rendszerbe foglalt összessége, amelyek alkalmasak a rendészet *működésének, szervezetének és jogi szabályozásának* tanulmányozására és fejlesztésére. A rendészet elmélete a gyakorlati tapasztalatok, az empirikus tények szintetizálásával elméleti tudást és gyakorlati ajánlásokat kínál a rendészet társadalmi rendeltetésének és történelmi gyökereinek a feltárásához, a tevékenység kritikai elemzéséhez, a szervezet célszerű kialakításához, a rendészeti jog megalkotásához, a rendészeti reformok sikeres tervezéséhez és végrehajtásához.

Alapvető problémák tehát a hazai rendészettudomány vonatkozásában a következők: a rendészet tudományelméleti elhelyezése (önálló rendészettudomány kontra védelemtudomány vita), a rendészet elméletének tudományelméleti alapjai (önálló tudomány, integrációs tudomány), valamint a rendészet elmélete és a rendészet gyakorlata közötti vita. A hatékony rendészet fejlesztéséhez emiatt szükséges ezeknek a területeknek az alaposabb feltárása és megismerése.

A vitás kérdések, a magyar sajátosságokat leszámítva, nem csak nálunk, de Európa több más államában is felmerültek. Ennek érdekében szükségessé vált az európai tapasztalatok megvizsgálása. Németországban, akárcsak nálunk, a rendészettudomány kialakítására vonatkozóan napjainkban zajlanak kísérletek, ezért a kutatás tárgya elsősorban a német területekre összpontosult, annak érdekében, hogy megvizsgáljuk, milyen megoldásokat nyújt az önálló rendészet kialakítására a németországi minta.

A rendészettudomány helyzete Németországban

Társadalmi környezet Németországban

A 2001. szeptember 11-ei terrortámadás nyomán a társadalom figyelme az új-fajta társadalmi kockázatok felismerésének és a kockázatok uralhatóságának a kérdése felé fordult. Az új társadalmi helyzet tudományos vizsgálatának központi elemévé vált Ulrich Beck kockázati társadalma, melynek egyik fő ismertetőjegye, hogy a társadalmi fejlődés eredményeit a fejlődésből származó kockázatok termelése árnyékolja be. A kockázatok és veszélyhelyzetek közös jellemezője, hogy azok időben és térben nem határolhatóak be, és azok nem a társadalmi fejlődés ellenére, hanem pont miatta jönnek létre. A brit szociológus Anthony Giddens emiatt jellemzi a kockázatokot „előállított bizonytalanságként”.³³ A bizonytalanság és a veszélyek miatti félelem a társadalomban a rendészetet érintő kétirányú fejlődést eredményezett: egyrészt a rendészeti tevékenységek privatizációját és ezzel együtt a biztonságtechnológia piacának óriási fellendülését, másrészt pedig egyre növekvő nyilvános és politikai párbeszédet a „biztonság” kérdéskörében.³⁴

A biztonság kérdésének tárgyalása során új definíciók születtek, melyek a korábbi normatív szabályokon túlmutató tartalommal jelentek meg. A változásokat vizsgáló empirikus kutatások szerint a **belső biztonság (Innere Sicherheit)**³⁵ veszélyeztetése vált az egyik központi társadalmi problémává.³⁶

A biztonságról szóló (security) irodalomban belső és külső biztonságot különböztetnek meg. A külső biztonság jelentéstartalmát elsősorban a diplomáciában, illetve a hadtudományok területén kell keresni, a belső biztonság ezzel szemben a különböző védelmi intézmények (rendőrség, bíróság, tűzoltóság, polgári védelem, mentőszolgálatok) közös törekvéseként határozható meg.³⁷

Lange szerint a közbiztonság nem azonos a belső biztonság fogalmával. A közbiztonság fogalma elsősorban a jogtudományban rendelkezik meghatározó jelentőséggel, de ugyanakkor dominanciával bír más bűnügyi tudományok területén is.

³³ Giddens, 1997, 141. o. in: Finszter, A rendészet elmélete

³⁴ Rademacher, 2007, 48. o.

³⁵ A belső és külső biztonság (Innere Sicherheit und Aussere Sicherheit) nem azonosak a közbiztonság (öffentliche Sicherheit) és a közrend (öffentliche Ordnung) fogalmaival.

³⁶ Hitzler/ Helge, 1998, 9. o.

³⁷ Porada/Erneker/Holcr/Holomek, 2004, 22. o.

Ehhez képest a belső biztonság alatt egy olyan politikai teret kell érteni, melyet csak a közbiztonság fogalmához kapcsolódó tudományok és további más tudományágak által lehet megismerni.³⁸ *Stegmaier* fogalma szerint, mely nem jogi fogalom, hanem a politika és a média által meghatározott, a belső biztonság nem más, mint valamely állami intézmény által meghatározott igény és az intézmény által ennek az igénynek a kielégítésére tett erőfeszítések összessége. A belső biztonság nem csupán a jogellenes magatartásokkal szembeni fellépés ígéretét hordozza magában, hanem olyan kategória, melyet a jogszerű magatartásokkal szemben is meg tartani, például az emberi jogok és az állami intézkedések viszonylatában. A belső biztonság tehát alapvetően az állam intézményei által garantált jelenség.³⁹ A belső biztonságna ez a fajta megközelítése azonban a társadalmi fejlődés másik iránya, a rendészet privatizációja miatt további kiegészítésre szorul.

A háború utáni Németországban a rendőrség az állami hatalmat képviselő, erősen katonai jellegű szervezetből egy állampolgár közeli, demokráciaorientált rendőrség irányába fejlődött, amely köteles az alapvető szabadságjogok garantálására. A fejlődés, mely mindmáig folyamatos, egy tradicionális-bürokratikus, erőszak-monopóliummal rendelkező intézménytől egy modern szolgáltató vállalkozás irányában tart.⁴⁰ Ennek a szolgáltató vállalkozásnak kell tulajdonképpen a belső biztonságot előállító vállalattá alakulnia. Ez az új szolgáltató jelleg azonban megváltoztatta az állam kizárólagosságát a biztonság előállításában. A belső biztonság strukturális átalakulása nyomán a homogén nemzetállami biztonsági rendszereket (Sicherheitssysteme) a heterogén állami, polgári és kereskedelmi biztonsági termelés váltja fel.⁴¹ Leszögezhető azonban, hogy a biztonsági rendszerek heterogenitása ellenére a rendőrség (Polizei) továbbra is a központi szereplője a biztonság termelésének, mivel a legitim fizikai kényszer állami monopóliumával egyedül ő rendelkezik, ami által továbbra is ő maradt a legfontosabb biztonsági intézmény.⁴²

³⁸ Ezzel szemben a közbiztonság (öffentliche Sicherheit) egyrészt a rendőrség munkájának kulcsfogalma a veszélyelhárítás (Gefahrenabwehr) és bűnüldözés (Strafverfolgung) feladataiban, másrészt pedig alkotó eleme a polgárjogok gyakorlásának. A porosz közigazgatási jogban az akkori joggyakorlat szerint: a közbiztonság magában foglalja az általános értelemben vett védelmet a károkkal szemben, melyet az állam, annak intézményei vagy annak jogrendje illetve az élet, egészség, szabadság, a tisztességet vagy a javakat fenyegeti. A jogrendet fenyegető veszélyekkel szemben elsősorban a tiltó vagy parancsoló előírások megsértését kell érteni. Ez tehát egy jogászai-normatív fogalomkonstrukció /Jaschke/. Heuer, 2000, 20. o.

³⁹ Feltes, 2007, 8. o.

⁴⁰ Jaschke/ Neidhardt, 2004, 14. o.

⁴¹ Rademacher, 2007, 48. o.

⁴² Jaschke/ Neidhardt, 2004, 14. o.

Kreissl a belső biztonság konjunktúrájával kapcsolatban a következőket írja: „a bűnözés elveszítette a társadalmi rendszerben betöltött konkrét helyét, a fenyegetés jelenléte nem kötődik a továbbiakban valamilyen földrajzi helyhez, ami egyben a rendőrség szerepét is megváltoztatta.⁴³ A belső biztonság változása és a változás nyomán a rendőrség feladatainak módosulása mutatott rá a rendészettudomány (Polizeiwissenschaft) jelentőségére, fontosságára és nem utolsósorban annak szükségességére.⁴⁴

A társadalmi változásokhoz kapcsolódó új feladatok elsősorban a belső biztonság fenntartásában állnak, melyben egyre nagyobb szerepet kap a népesség megnyugtatása és a túlzott mértékű félelmek feldolgozásának elősegítése.⁴⁵ Ha a biztonságot mint egy létező reális szituációt kezeljük, melynek értékeit egyik oldalon mindig a veszély természete határozza meg, másik oldalon pedig a határainak a jelentéstartalma, akkor a rendészettudomány tárgyát az állam belső biztonságának a területén kell keresni, ahol az állampolgárok védelme, élet, egészség, vagyon, emberi jogok és szabadságok érdekében jogi és egyben kikényszeríthető szankciókat alkalmaznak. A rendőrségnek ezeknek az értékeknek a garantálójának kellene lennie.⁴⁶ Ezek a feladatok képezik tulajdonképpen a rendőrség tudományos feladatait is egyben, amelyek megvalósításához a rendőrségnek szüksége van egy komplex kockázat-meghatározásra- és a kockázatok kezelésére képes tudásra.⁴⁷ Jelenleg Európában a rendészettudomány fejlődésének alapját a belső biztonság nemzeti és európai helyzete, a politikai extrémizmus és terrorizmus elleni küzdelem nemzetközi aspektusa, a rendőrség és a biztonság garantálásának piaci szereplői közötti viszonyok és a bűnözés elleni küzdelem globalizálódása képezi. Mindezek szükségessé teszik a rendőrség tevékenységének tudományos alapra helyezését.⁴⁸

Három fő érv jelent meg a szakirodalomban a rendészettudomány megalapításának szükségessége mellett: egyrészt szükséges a jövő generáció rendőri vezetésének professzionalizálódása, melyet tudományos képzettség elsajátításával lehet megvalósítani.⁴⁹ A kockázati társadalom által előállított bizonytalanságok miatt a

⁴³ Kreissl, 1998, 167. o.

⁴⁴ Rademacher, 2007, 50. o.

⁴⁵ Scheider, 2000, 147. o.

⁴⁶ Porada/Erneker/Holcr/Holomek, 2004, 22. o.

⁴⁷ Scheider, 2000, 147. o.

⁴⁸ Feltes, 1997, 61. o.

⁴⁹ Jaschke/ Neidhardt, 2004, 17. o.

rendőrségnek újonnan kialakuló helyzeteket kell hatékonyan megoldania, melyben a jogállami elveket követniük kell. A **rendőri vezetésnek** ezen a területen autonóm és professzionális döntéseket kell hoznia, ha nem akar különböző érdekek kiszolgálójává válni.⁵⁰ Másrészt fontos az **oktatás** területén, hogy a rendészethez kapcsolódó képzési helyek önállóan is képesek legyenek tudományos tevékenység kifejtésére, mégpedig úgy, hogy annak eredményei a rendőrség számára is közvetlenül adaptálhatóak legyenek. Harmadrészt pedig a **nemzetközi együttműködéshez** is szükséges egy önálló, a rendészet egészét átfogó diszciplína, mivel az angolszász és más európai országokban meglévő, a rendészetre vonatkozó tudományos eredmények adaptálhatóságánál fontos szerepet játszik az egységes tudományos nyelvezet.⁵¹

A rendészettudomány megalapításához nem csak annak legalitása (intézményi struktúrák létrehozása) tartozik, hanem a kifejezett **legitimitás** is, ami egyrészt a tudomány általi elfogadást jelenti, másrészt a rendészettudománynak a rendőrségen belüli megerősítését is.⁵² Németországban sok vitát generált az önálló rendészettudomány létrehozásának szükségessége. A viták a rendőrségen belül, a tudomány és az oktatás szférájában jelentek meg leginkább. Bár történtek már idáig is kísérletek az önálló tudomány kialakítására, azonban többen úgy vélik, hogy jelenleg nem létezik még Németország egészében elfogadott rendészettudomány. Vannak ugyan bizonyos erőfeszítések rendészettudomány megalapítására vonatkozóan, de a rendészettudomány integrált, illetve integráló tudományként történő elfogadása még a fejlődés korai stádiumaiban van.⁵³ A következőkben bemutatom, hogy a tudományos viták a rendészettudomány önállóságával kapcsolatban hol tartanak, melyek azok a problémák, amelyek idáig gátolták az önálló tudomány megszületését, és bemutatom azokat a javaslatokat is, amelyek hozzásegíthetnek az önálló tudomány megalapításához.

A rendészettudomány történelmi fejlődése Németországban

A késő középkor és a kora újkor német államainak igazgatástudományában (Verwaltungslehre) a rendészettel kapcsolatos ismeretanyagot „Polizeywissenschaft”-nak nevezeték. A rendészettudomány, mint valamely tudományos diszciplína a **XVIII. század** első felében jelent meg, amikor a Porosz Királyság

⁵⁰ Behr, 2000, 75. o.

⁵¹ Jaschke/ Neidhardt, 2004, 17. o.

⁵² Jaschke/ Neidhardt, 2004, 15. o.

⁵³ Jaschke, 2007, 1. o

egyetemein megalapították a „polizey- és kamaraügyek” tanszékeket.⁵⁴ A XVIII. században a rendészettudomány a kormányzás tudománya volt, ami átfogott csaknem valamennyi kormányzati feladatot és gyakorlatilag igazgatástudományként működött. Hasonlóképpen, a francia „Police” szóhoz, a német „Polizei” kifejezés is kormányzati tevékenységek sorára vonatkozott ekkor, már jóval azelőtt, hogy az e feladatok végrehajtására hivatott testületeket létrehozták volna.⁵⁵ Jacob és Wilhelm Grimm 1889-es szótára szerint a rendőrség (Polizei) a latin nyelvből ered (politia vagy policia), az alemann nyelvben is megtalálható „policy” kifejezés pedig az ember helyes és udvarias viselkedését jelentette.⁵⁶ Az igazgatástudomány ebben a korban magában foglalta a gazdaságtant (államtudomány és kereskedelmi tudományok), a pénzügytudományt, az ország-ismeretet, a műszaki tudományokat és a politológiát, melyek tartalmát elsősorban gyakorlati ismeretek képezték. Johann Heinrich Gottlob von Justi a „Grundsätzen der Polizey-Wissenschaft” című művében a rendészettudomány feladatát valamely állam alkotmányának olyan kialakításában látta, ami az általános lelki boldogság elérése érdekében elősegíti az egyes családok jólétének és a közjónak az összekapcsolását és összefüggésbe állítását.⁵⁷

A **XIX. században** a rendészettudomány fejlődését alapvetően a porosz etasztista tradíciók határozták meg, melyek szellemtörténeti gyökerét Luther Márton tanításai adták. Luther tanításának lényege az alattvalók engedelmességi kötelezettségéhez kapcsolódik, mellyel az Isten által teremtett felettes állami hatalom irányában tartoztak.⁵⁸ A XIX. század elején a rendészettudomány fontos fejlődési stádiumát képezte manufaktúrák kialakulása és konjunktúrája. Ez a fejlődés ugyanis a magán gazdaságtan fejlődését eredményezte, amely így megkezdte leválását a pénzügyi, rendészeti és államtudományokról. A fejlődés következtében a rendészettudomány spektruma szűkült, ami a speciális rendőri feladatok megjelenését eredményezte. Később az ipari forradalom népességrobbanást eredményezett, mely a szociális kérdések értékváltozásával kapcsolódott össze. A demográfiai változások következtében a kriminalitás növekedett, ami a rendőrség további specializálódásához vezetett.

⁵⁴ 1727. július 23-án a Halle és Frankfurt/Oder egyetemein.

⁵⁵ Jaschke, 2007, 3. o., Erre a XIX. században került sor.

⁵⁶ Heuer, 2000, 14 o.

⁵⁷ Möllers, 2011, 20. o. RÜDIGER, J. C.C.: Über die systematische Theorie der Cameralwissenschaften, 8, Bögen, Halle 1777.

⁵⁸ Möllers, 2011, 21. o. LUTHER, Martin: „Von weltlicher Obrigkeit, wieweit man ihr Gehorsam schuldig sei”, Wittenberg 1523 (www.glaubensstimme.de); Biblia, Újszövetség: Pál apostol levele a rómaiakhoz (13. fejezet) és Péter apostol első levele (2. fejezet). Ezek a tradíciók Hegel államteológiájában (Staatstheologie) folytatódtak később.

Ekkor kezdődött meg a rendészettudomány korábbi jelentéstartalmának átértékelése és annak keretében az önálló rendőri feladatok megjelenése.

A rendőri feladatok a **XX. század** elejére már egyre inkább a biztonság különböző aspektusaihoz kapcsolódtak. A jogpozitivizmus által áthatott Weimari Köztársaság is ezt a fejlődési tendenciát erősítette.⁵⁹

1920-ban megalapították a porosz rendőr-intézetet (Preussischen Polizei-Institut), mely *Neidhard* szerint a modern rendészettudomány fejlődésének első lépése volt, mivel alapot és háttérrel biztosított a rendészeti tárgyú kutatások későbbi fejlődéséhez.⁶⁰ A második világháborút követően az 1970-es években jelentek meg az önálló, empirikus rendészeti kutatások (Polizeiforschung). A rendészeti kutatásoknak két irányvonala jelent meg ekkor: egyrészt intenzíven elkezdődtek a főiskolai/egyetemi oktatók által elvégzett rendőrségre vonatkozó kutatások, másrészt pedig a rendőrség maga is kezdeményezett kutatásokat az intézményén belül.⁶¹

A **Német Szövetségi Köztársaságban** az 1970-es évekre megfogalmazódott az igény közigazgatási főiskolák megteremtésére, melyek keretében a rendőrségi vezetők felsőoktatásbeli kiképzésére kerülhetett sor. A leendő rendőri vezetőknek itt többek között jogtudományt, politikatudományt, társadalomtudományt, pszichológiát és pedagógiát valamint a gazdaságtan részaspektusait kellett elsajátítaniuk. Kérdéssé vált azonban, hogy a tipikusan rendőrséghez köthető szakok, mint a bevetési gyakorlat (Einsatzlehre), vezetési tanulmányok (Führungslehre), közlekedési tanulmányok (Verkehrslehre) és a kriminalisztika egy önálló tudományos diszciplínát képezhetnek-e rendészettudomány néven.⁶²

Ez a vita Németországban elhúzódott – és közben ki is szélesedett – egészen a **XXI. század** elejéig, amikor a rendészettudomány létének elismerésére jogszabályi szinten is sor került: 2005-ben megalapították a Német Rendőrségi Főiskolát (Deutsche Hochschule der Polizei). A Nordrhein-Wesfallen Landtag 2005.02.15-én törvényben határozta el a DHP alapítását. Ebben a jogszabályban a rendészettudomány törvényi definíciójára is sor került. Ezt a jogalkotói aktust a rendészettudomány megalapítására vonatkozó agónia utolsó állomásaként szokták emlegetni.⁶³

Bár a rendészettudomány legalitása a jogszabályi aktus által megvalósult, a rendészettudomány szerepéről, tartalmáról azonban továbbra sem sikerült még egy-

⁵⁹ Möllers, 2011, 22. o.

⁶⁰ Feltes, 2007, 4. o.

⁶¹ Jaschke, 2007, 3. o.

⁶² Möllers, 2011, 23. o.

⁶³ Feltes, 2007, 4. o.

séges álláspontot elfogadni Németországban. Különösen azért nem, mivel a többség úgy véli, hogy a rendészettudomány törvényi meghatározása még nem elegendő a rendészettudomány általános elfogadtatásához, ahhoz szükség van annak legitimációjára is.

A rendészeti kutatás önállósodásának akadályai Németországban

Bár Németországban nem létezett a más európai és észak-amerikai országokban jelen lévő rendészettudomány (Police Science), azonban ez nem jelentette azt, hogy Németországban a tudomány nem foglalkozott volna idáig a rendészet tudományos aspektusú megközelítésével. Németországban tematikus és metodológiailag rendszerezett rendészeti kutatás (**Polizeiforschung**) zajlott.⁶⁴ A következő diszciplínák kapcsolódtak és kapcsolódnak a rendészeti kutatáshoz: rendőrségtörténet, a rendőrség intézmény-analízise (politológia, jogtudomány), a rendőrség szociológiája, a rendőrségi politika (politológia, közigazgatás) és kriminálpolitika (jogtudomány, kriminológia, politológia).⁶⁵

A rendészeti kutatásokra jellemző volt azonban, hogy azokat általában jogászok, politológusok, kriminológusok, pszichológusok, szociológusok – tipikusan kriminológusként – végezték, mégpedig úgy, hogy a rendőrséget a saját nézőpontjukból vizsgálták.⁶⁶ Többek között pont ennek volt köszönhető, hogy az egyes kutatások eredményeit más tudományterületek nem tudták hasznosítani. A közös kutatási tárgyra vonatkozó vizsgálatok közötti szervezatlenség egyik jellemző megnyilvánulása volt az is, hogy az egyes eredmények csupán az adott terület szakfolyóirataiban jelentek meg, nagyban megnehezítve így más tudományterületeken a kutatás eredményeinek adaptálhatóságát.⁶⁷ A rendészeti kutatás problémája volt továbbá, hogy folyamatosan konfliktusokat generált az empirikus és normatív tudományos felfogás között, ugyanakkor pedig nem adott iránymutatást ezeknek a konfliktusoknak a megfelelő feloldására.⁶⁸

⁶⁴ A Polizeiforschung fogalmát lehetne rendőrségi kutatásnak is fordítani.

⁶⁵ Lange, 2002, 52. o.

⁶⁶ Stock, 2000a, 104, 105. o.

⁶⁷ Stock, 2000a, 105. o.

⁶⁸ Lange, 2002, 53. o.

Németországban a rendészeti kutatás erősen társadalomtudományi dominanciát mutatott, amelynek végül nem sikerült integrációt megvalósítania sem a rendészetet érintő további tudományterületeken lévő operatív, jogtudományi, közgazdaságtudományi szakok és az információ-technológia szempontú megközelítések között, sem pedig a különböző társadalomtudományi területek között.⁶⁹ Kraiss szerint az is nagyban hátráltatta a rendészettudomány kialakulását, hogy a rendészeti kutatás keretében a kutatási módszertanok közül csupán a tudomány megismerési dimenziójával foglalkoztak, és figyelmen kívül hagyták a tudomány társadalmi dimenzióját, ami lehetővé tette volna az adott tudományterületen fennálló társadalmi konfliktusok kezelését. (Ez utóbbiról a későbbiekben még részletesen szó lesz.)⁷⁰

A rendőrségre vonatkozó kutatások megindulásának folyamatoként az 1970-es években megpróbálták önálló tudományként elfogadtatni a **rendőrség-szociológiát**, azonban ez a kezdeményezés kudarcot vallott. A rendőrség-szociológia tárgya volt egyrészt a rendőrség rekonstrukciója, képzése és szocializációja, másrészt pedig a rendőrség társadalmi helyzete. A tudásszociológiai szempontú és strukturálisan feldolgozott kvalitatív társadalom kutatás a rendőrök cselekvéseit határozta meg kutatása tárgyául, míg a kultúrszociológia a rendőrséget mint intézményt vizsgálta.⁷¹

A rendőrség-szociológia helyzetének megerősödése elmaradt, melynek egyik oka az volt, hogy a tudomány és a rendőrségi gyakorlat vonatkozásában fennálló ellentétes kutatási érdekek kölcsönös ellenállást generáltak. Ilyen ellentétet okozott továbbá az is, hogy a szociológián keresztül a rendőrséget érintő számos kérdést nem lehetett vizsgálni, a szociológia maga pedig nem volt képes a többi tudományág megoldási javaslatait, módszereit integrálni.⁷² Hiányzott a szociológiai munkákból a kutatás tárgyát átfogó szemlélet, és bár a szociológia foglalkozott ugyan a rendőrség szociológiájával, azonban ez a terület a szociológián belül mindig csak egy maradt annak sok részterülete közül.⁷³

A **politológia** rendőrségre vonatkozó kutatásainak elsődleges módszere az intézményanalitikus kutatás volt. Az intézményi körülmények vizsgálata elsődlegesen a feladatspektrumok feltérképezésére és a rendőrség hatalmi célokra történő fel-

⁶⁹ Jaschke/ Neidhardt, 2004, 17. o.

⁷⁰ Kraiss, 2000, 31. o.

⁷¹ Frevel, 2008, 3. o.

⁷² Hasonló a helyzet a történelemtudománnyal is. Lange, 2002, 49. o.

⁷³ Stock, 2000a, 104 o.

használásának lehetőségeire terjedt ki. A politikatudományi elemzés további fontos területe az intézményi vizsgálatokon túl a döntési eljárások, valamint azoknak a politikai programoknak a vizsgálata volt, melyeken keresztül a rendőrség a belső biztonság megvalósítása érdekében próbált valamely társadalmi rendszerre befolyást gyakorolni. A politológia a belső biztonság politikai területén keresztül a rendőrségi politikával, kriminálpolitikával és igazságszolgáltatás politikájával is foglalkozott.⁷⁴ A politológia foglalkozott ezen túlmenően a rendőrség társadalmi funkciójának a vizsgálatával is, azonban nem szociológiai szempontokból, hanem a politika érvényesülésének empirikus analíziseként.⁷⁵ A politológia megközelítésében elvégzett kutatások hiányosságként értékelhető, hogy az elvégzett kutatások körében csak elvétve található olyan, amely a rendőrség jogállami szerepét vizsgálta volna, és erről általában a politológiával foglalkozó szakirodalom is mélyen hallgat.⁷⁶

A német rendészettudomány lassú fejlődésében nagy szerepet játszott az 1970-es években, hogy a **kriminológiai** típusú rendészeti kutatásokra uralkodó befolyást gyakorolt a labelling-teória, mely időközben téves szemléletnek bizonyult, a kutatásokban helyére lépő kritikus, radikális kriminológia pedig túl szűk perspektívája miatt bizonyult elégtelennek a rendőrség tudományos alapú továbbfejlesztésében. A kriminológiában a kritikus-kriminológia a rendőrséggel, mint az állam funkcionális és strukturális elemének analízisével foglalkozott.⁷⁷

A korábban említett tudományos területekkel kapcsolatos tapasztalatok alapján megállapítható, hogy a rendőrség tudományos vizsgálatát valamely tudományterület egyedüli perspektívájából nem lehet megvalósítani.⁷⁸ Ezt támasztja alá az is, hogy a fenti területek közül egyik sem volt képes idáig egy, a rendőrségre és annak munkájára vonatkozó szisztematikus tudást összefoglaló munkát létrehozni.⁷⁹ A rendészeti kutatás jelenleg implicit módon abból indul ki, hogy a rendőrség továbbra is a legfontosabb, központi szereplője a legitimált erőszak alkalmazásának. Minél inkább jellemző lesz a privatizációs tendencia a belső biztonság területén, annál inkább kérdéses lesz ez a megközelítés. A rendészeti kutatás két dolgot tehet, vagy kiterjeszti

⁷⁴ Frevel, 2008, 3. o.

⁷⁵ Lange, 2002, 50. o.

⁷⁶ Stock, 2000a, 104 o.

⁷⁷ Schneider, 2000, 133. o.

⁷⁸ Lange, 2002, 50. o.

⁷⁹ Stock, 2000a, 105 o.

az új szereplőkre a kutatásait, vagy pedig ezek közül a szereplők közül csak a rendőrségre fókuszál, amivel azonban a jelentősége kérdőjeleződik meg.⁸⁰

A rendészeti kutatás jellemzője, hogy mint empirikusan orientált multidiszciplináris (komplex tudományos megközelítés) kutatási ágazat foglalkozik a rendőrségi cselekmények összességével. A multidiszciplináris kutatási eredmények azonban nem kapcsolhatóak össze egy transzdiszciplináris szemléletben, ami pedig a kockázati társadalom bizonytalanságaival szembeni egységes fellépés szükségessége miatt elengedhetetlenül fontos lenne.⁸¹ Ezért fogalmazódott meg annak az igénye, hogy a német rendészeti kutatás helyett a rendőrséggel és a belső biztonság termelését megvalósító további szereplőkkel, mint kutatási tárggyakal egy új diszciplína, a rendészettudomány foglalkozzon.

A kezdeti időkben egyes kutatók a rendészeti kutatás és a rendészettudomány kapcsolatát hangsúlyozták. *Ohlemacher* az empirikus rendészeti kutatást a kialakuló rendészettudomány építőkövének tekintette, *Stock* pedig a rendészettudományt a rendészeti kutatás továbbfejlődéseként határozta meg.⁸² Abban általában nincs vita, hogy a kettő kapcsolatát elengedhetetlenül fontosnak tekintik, mint ahogyan *Rademacher* is rávilágít: a rendészeti kutatások saját rendészettudomány híján mindig csupán másodlagos és kezdetleges fejlettségi szinten maradnak.⁸³

Mára azonban világossá vált a szakirodalomban, hogy a rendészettudomány mielőbbi megalapítása fontosabb feladat ennek a kérdésnek a boncolgatásánál. A rendészettudomány megalapításának szükségessége felől a szakirodalomban nem igazán vannak már viták, sokkal inkább arról zajlik heves diskurzus, hogy hol legyen annak tudományelméleti elhelyezése, mi legyen a tárgya és tartalma.

A rendészettudomány tudományelméleti elhelyezése

Feltes szerint egy olyan tudomány létrehozása, ami csak egy intézménnyel foglalkozik, a XXI. század hálózatba kapcsolt, globalizált és fragmentált társadalmában nem ésszerű választás.⁸⁴ A rendészeti kutatás keretében az egyes tudományok a rendőri tevékenység részaspektusaival foglalkoznak, és emiatt nem tudnak elégsé-

⁸⁰ Lange, 2002, 53. o

⁸¹ Rademacher, 2007, 51. o.

⁸² Mokros, 2009, 14. o.

⁸³ Rademacher, 2007, 52. o.

⁸⁴ Feltes, 2007, i.m. 4. o.

ges alapot megfogalmazni az egész vonatkozásában. Ezért fontos az egyes tudományok eredményeinek integrálása, amire egy új tudomány képes a leghatékonyabban.⁸⁵

A rendészettudomány fejlődése során felmerült a kérdés, hogy milyen tudományos osztályba lenne a legalkalmasabb sorolni azt. Az elméleti tudományok közös jellemzője, hogy tartalmukat az akadémiailag elfogadott, rendszerezett tudás összessége képezi, míg alkalmazott tudomány azoknak a szakdiszciplínák által meghatározott konkrétumoknak az összessége, amelyek egy szituáció-specifikus cselekvési ismeretet az általános tudás bázisán mutatnak be. Az alkalmazott tudomány alapját elsősorban a gyakorlatban felmerülő élethelyzetekből származó problémák megoldása képezi, vagyis ez egyfajta dinamikus tudást feltételez. A rendészeti kutatásoknál változott problémákból következik, hogy a rendészettudományt nem lehet pusztán teoretikus vagy tisztán gyakorlatorientált részre bontani.⁸⁶ A kutatás speciális tárgyának megismerése miatt szükséges az összes tudományos elem alkalmazása, ezért a rendészettudományt az interdiszciplináris tudományok körébe célszerű elhelyezni. Az interdiszciplináris tudományok (határterületi tudományok) körébe tartoznak a multidiszciplináris tudományok és a transzdiszciplináris tudományok is.

A **multidiszciplináris tudományon** az adott tudomány részét képező különböző diszciplínák problémamodelljeit, a kutatási tárgy megismerési módszereinek összesítését és egy közös nézőpont érdekében összeállított közös technikai szabályok összeállítását kell érteni.⁸⁷ A multidiszciplináris kutatással szemben a **transzdiszciplináris (integrációs)** tudomány megköveteli egy problémahelyzetnek egy diszciplína (jelen esetben a rendészettudomány) általi modellezését. Integrációs tudomány például az irodalomtudomány, amely a költészetet, philológiát, filozófiát és hermeneutikát foglalja magába.⁸⁸ Az integrációs tudomány a megismerés során a fődizciplína központi fogalmaiból, kutatási stratégiáiból és cselekvési javaslataiból indul ki, és ezután más, a fődizciplínától különböző diszciplínák megismerési szempontjait veszi alapul, ami az eredeti modellezést lépésről lépésre módosítja, relativizálja. Az adott tudomány fogalomrendszere így egyre – figyelemmel az alapul fekvő problémákra – specifikusabb lesz.⁸⁹ Az integrációs tudományok ismertetőjegye, hogy

⁸⁵ Füllgrabe, 1999, 14. o.

⁸⁶ Hubig, 2000, 51. o.

⁸⁷ Hubig, 2000, 54. o.

⁸⁸ Jaschke/ Neidhardt, 2004, 18. o.

⁸⁹ Hubig, 2000, 56. o.

képes összefűzni önálló vagy akár részdiszciplínákat közös metodika segítségével, elismert és átfogó kérdésfeltevésekkel. Egy integrációs tudomány létrehozásának szükségessége akkor merül fel, ha a vizsgálat tárgyának komplexitása miatt nincs már lehetőség a felmerülő gyakorlati problémák megoldását modellezni és megoldani a rendelkezésre álló diszciplínákkal.⁹⁰

A rendészettudomány mint integrációs tudomány

A szakirodalomban a rendészettudományt legtöbbször integrációs tudományként kezelik. A vélemények szerint nem elegendő a kockázati társadalom problémáinak kezeléséhez, ha a rendészettudományt mint pusztán interdiszciplináris rendészettudományt kezeljük, melynek fő funkciója az egyes tudományterületek megállapításainak kritikai reflexiója. Ennek oka, hogy a rendészettudomány kutatási tárgyai mint például a biztonság, a bűnözés nem önmagukban létező jelenségek, hanem azok jelentésértelme tulajdonképpen hatalmi érdekek mentén, a témával foglalkozó szakértők által alkotott fogalmak keretében változnak.⁹¹ Az integrációs tudomány nagy előnye, hogy képes részben összefogni a rendőrségi tevékenység sokoldalúságát a különböző integrált tudományok nézőpontjai alapján. A rendőri tevékenységet, mint összességet az egyes tudományos megoldási javaslatok komplexitásában vizsgálja, nem pedig egy megfelelő alapokon nyugvó összetett szempontrendszer szerint, mint amit a multidiszciplináris tudomány képes nyújtani.⁹² A rendészettudomány integráló diszciplínaként történő kezelésének további előnye, hogy egyaránt megszólítja a rendészeti kutatás elméleti szakembereit és a tudományos alapokra helyezett gyakorlati megoldásokat kereső, a kiképzésben, oktatás-kutatásban és probléma megoldásban résztvevő rendőrségi szakembereket is.⁹³ A fenti jellemzők miatt az eddigi fejlődési korlátok, konfliktusok is hatékonyabban kezelhetők általa.

A rendészettudomány fogalma

⁹⁰ Jaschke/ Neidhardt, 2004, 19. o.

⁹¹ Rademacher, 2007, 51. o.

⁹² Lange, 2002, 52. o.

⁹³ Jaschke, 2007, 5. o.

A rendészettudomány egyik első feladata magának a rendészettudomány fogalmának meghatározása.⁹⁴ A németországi fogalomalkotási folyamatokban több definíciós kísérlet is előfordult, az alábbiakban a legfontosabbakat mutatom be.

Stock szerint a rendészettudomány egyrészt az intézményi értelemben vett rendőrség (Polizei, Police), másrészt pedig a rendőrségi tevékenység (polizeilichem Handeln, Polizieren - policing) tudománya (szűkebb értelem), mely felöleli a rendőrség társadalmi, jogi és intézményi kapcsolatait (tágabb értelem).⁹⁵

A rendőrség (police) szó alatt a „rendőrség”-ként ismert közszolgálati jogintézményt⁹⁶(vagy jogintézményeket) kell érteni, a rendőri tevékenység (policing) alatt pedig a rendőrség összes tevékenységét, melybe az adminisztratív, gazdasági, menedzseri, szervezeti és a rendőri munka specialitásai is beletartoznak.⁹⁷ A rendőri tevékenység egy folyamatot takar: olyan folyamatokat jelent, amelyet alkalmazhatunk a közrend és közbiztonság fenntartására, ami a bűnözés és az állampolgári kötelezettségekkel ellenkező magatartásformák megelőzésén, a bűncselekmények felderítésén, a bűncselekmények sértettjeihez és áldozataihoz való megfelelő hozzáálláson keresztül valósul meg, és amit számos testület által, illetve azok nevében lehet végrehajtani.⁹⁸

Birkenstock, Hauff és Neidhardt a szerintük interdiszciplináris, integratív rendészettudományt az alábbiak szerint definiálta: olyan tudományterület, ami a rendőri alapfunkciókat (a belső biztonság biztosítása az állami erőszak-monopolium figyelembe vételével), a rendőrséget mint intézményt (police) és a rendőrség tevékenységét (policing) tudományos módszerekkel (police theory), empirikusan (police research) és szisztematikusan kutatja, abból a szempontból, hogy az milyen lehetne, illetve milyennek kellene és milyennek nem szabad lennie.⁹⁹

Ehhez kapcsolódva *Schneider* a rendészettudomány definícióját annak feladataival és a céljaival kiegészítve határozta meg. Schneider szerint a rendészettudomány az a tudományterület, ami a rendőrséget mint intézményt (police) és a rendőrség tevékenységét (policing) tudományos módszerekkel, teoretikusan (police theory), szisztematikusan, empirikusan és kísérleti módon (police research) kutatja abból a

⁹⁴ A rendészettudomány elnevezése körében még jelenleg is vitatott, hogy azt egyes vagy többes számban használják (rendészettudomány(ok)). A szakirodalomban mindegyik mellett találhatóak érvek és ellenérvek, jelen dolgozat keretében a rendészettudomány kifejezést használom.

⁹⁵ Stock, 2000c, 105. o.

⁹⁶ Jaschke, 2007, 6. o.

⁹⁷ Porada/Erneker/Holcr/Holomek, 2004, 22. o.

⁹⁸ Jaschke, 2007, 6. o.

⁹⁹ Birkenstock/Hauff/Neidhardt, 2005, 134. o.

szempontból, hogy az milyen lehetne, illetve milyennek kellene és milyennek nem szabad lennie. Teszi ezt azzal a céllal, hogy a rendőri szervezetet és a rendőri tevékenység törvényességét és hatékonyságát vizsgálja, azokat reformok által javítsa és a rendőrségi stratégiákat – tervezés által – a társadalmi változásokhoz igazítsa. Schneider szerint a rendészettudomány egy interdiszciplináris, nemzetközi, empirikus és normatív tudomány.¹⁰⁰

A Nordrhein-Wesfallen Landtag 2005.02.15-én törvényben elhatározta a *Német Rendőrségi Főiskola* (Deutsche Hochschule der Polizei) megalapítását, melynek nyomán először került törvényi szinten rögzítésre – és elismerésre - a rendészettudomány megléte. A törvény a Német Rendőrségi Főiskola feladatai körében rögzíti, hogy a főiskola feladata a rendészettudomány gondozása és fejlesztése a kutatás, oktatás, tanulmányok készítése és továbbképzések szervezése által.¹⁰¹ A törvény „miniszteri indokolása” (Begründungstext¹⁰²) különbséget tesz szűk és tág értelemben vett rendészettudomány között. E szerint a rendészettudomány tág értelemben a különböző tudományterületek (kriminalisztika, kriminológiai, jogtudomány, pszichológia stb.) rendészeti célra történő alkalmazása. Az indokolás szerint ez az összefoglalás azonban nem jelenti az összefoglalt tudományterületek megszűnését, az általa egyesített tudományterületek továbbra is önálló tudományként funkcionálnak.¹⁰³ Ehhez képest a rendészettudomány szűk értelemben magában foglalja a rendőrséget mint intézményt és a rendőri tevékenységet (policing).

A törvény indokolása definiálja a rendészettudomány fogalmát. E szerint a rendészettudomány az a tudományterület, ami a rendőrséget, mint intézményt és annak magatartását, éppúgy mint a tevékenységét – abból a szempontból, hogy az milyen alapállapotában, milyen lehetne, illetve milyennek kellene és milyennek nem szabad lennie -, tudományos módszerekkel, teoretikusan, empirikusan és szisztematikusan azzal a céllal kutatja, hogy a rendőrségi szervezetet, annak törvényes működését és a rendőri stratégiák hatékonyságát a társadalmi változásokhoz igazítsa.¹⁰⁴ Ez a definíció Schneider definíciójához áll a legközelebb.

¹⁰⁰ Schneider, 2002, 9. o.

¹⁰¹ Gesetz über die Deutsche Hochschule der Polizei (Polizeihoehschulgesetz - DHPolG) vom 15. Februar 2005 (GV.NRW. S.88) § 4. „Darüber hinaus hat die Hochschule die Aufgabe, die Polizeiwissenschaft durch Forschung, Lehre, Studium und Weiterbildung zu pflegen und zu entwickeln.”

¹⁰² NRW-Landtagsdrucksache 13/6258, 23-43 oldal, in: Weichmann, 2011, 1. o.

¹⁰³ Weichmann, 2011, 1. o. Weichmann itt megjegyzi, hogy a felsorolás alapján a kriminalisztika tudományos elismerése is megtörtént.

¹⁰⁴ Weichmann, 2011, 2. o.

Többen a rendészettudomány definícióalkotásának fő irányvonalától eltérő módon kísérték meg a fogalom-meghatározást. *Jaschke* szerint a rendészettudomány a rendőrségnek mint intézménynek és a rendészeti tevékenységnek mint folyamatnak a tudományos tanulmányozása. Alkalmazott diszciplínaként a rendészeti tevékenység területén egyesíti más kapcsolódó diszciplínák módszereit és témáit, ideértve a rendőrség tevékenységét, és azokat a külső befolyásoló tényezőket, amelyek kihatnak a közrendre és a rendőri tevékenységre. A rendészettudomány arra tesz kísérletet, hogy ismereteket szerezzen a rendőri munka realitásáról és az arra vonatkozó tényeket magyarázza. ¹⁰⁵ *Heuer* definíciós kísérlete szerint a szűkebb értelemben vett rendészettudományon egyrészt a rendőrségi tevékenység tárgykörét kell érteni, mely a politológia és a jogtudomány által meghatározott közbiztonság (Öffentliche Sicherheit) érdekében valósul meg, másrészt pedig a döntés és cselekvésorientált rendőri tevékenységet (Polizieren) mely a társadalomban megvalósuló eljárás. ¹⁰⁶ Ezek a megközelítések a későbbi fogalomalkotások körében nem találtak nagyszámú követőre.

A rendészettudomány törvényi definíciója mára már a rendészettudomány fejlődésének köszönhetően további kiegészítésre szorult. Ennek oka, hogy ezek a definíciók nem veszik figyelembe, hogy a biztonság garantálásának feladatában egyre nagyobb mértékben jelennek meg rendőrségen kívüli intézmények és szolgáltatók is. Ez utóbbi a folyamatot többen a biztonság privatizációs tendenciájának nevezik, azonban a szakirodalomban erre vonatkozóan találhatóak ellenvélemények is. *Shearing* és *Stenning* a biztonság privatizációja helyett a biztonság multilateralizálódásának fogalmát vezette be, mivel ezzel lehet nyilvánvalóvá tenni, hogy ennél a társadalmi folyamatnál nem csak a belső biztonság privatizációjáról van szó, hanem sokkal inkább arról, hogy a biztonság előállításában és garantálásában a XXI. században már sok különböző szereplő érintett. *David Bayley Shearinggel* 2001-ben az USA igazságügyi minisztériuma számára készített kutatási jelentésében (The New Structure of Policing) világossá tette, hogy többről van szó mint pusztán privatizációról: „A rendőri tevékenységet világszerte újra szervezik. Ennek ismertetőjegyei a rendőri tevékenység engedélyezőjének megkülönböztetése attól, aki végzi azt, és mindkét

¹⁰⁵ *Jaschke*, 2007, 5. o.

¹⁰⁶ *Heuer*, 2000, 13 o.

funkció átruházása a kormányzaton kívülre. A biztonság privatizációja kifejezés használata a privatizáció alapvető jelentéstartalmában a köz és magánszféra közötti különbséget hangsúlyozza, ez viszont a rendészet területén problémákat szülhet, emiatt célszerű a biztonság multilateralizálódásról beszélni.¹⁰⁷

Az mindenképpen rögzíthető, hogy a multilateralizálódás folyamata hatással van a rendészettudomány fejlődésére is. A biztonság multilateralizálódása elsősorban azokon a területeken valósul meg, ahol az állam már nem tud megfelelő szintű védelmet biztosítani ott, ahol egyébként a biztonság megfelelő szintjére igény mutatkozik. Ezekben az esetekben a biztonság garantálását a privát szféra veszi át (pénz és vagyon szállítás, személyvédelem). Az állam számára ez azért előnyös, mert egyrészt financiálisan tehermentesíti azt, ugyanakkor a rendőrség arra a feladatra tud összpontosítani, melyet a privátszektor nem képes olyan hatékonysággal ellátni.¹⁰⁸

A biztonság multilateralizálódása azonban társadalmi problémákat generálhat ott, ahol valamely társadalmi csoport hátrányos helyzetbe kerül a nem azonos védelmi szint kialakulása miatt. A rendőri tevékenység közszolgálatot jelent, amely szolgáltatást az állam biztosítja a köz számára, vagyis annak hasznából mindenki egyenlően osztozik. A biztonság garantálásának kiszervezése azonban nem bír ilyen funkcióval. Emiatt a rendészettudomány feladatkörét ki kell szélesíteni a rendőrségen kívüli, a belső biztonság megteremtésében szerepet játszó szereplők tevékenységeire is. Ez a szemlélet jelenik meg a „networked policing” – hálózatos rendészeti tevékenység - (Ayling/Grabosky/Shearing 2006) vagy plural policing NUffield Foundation / University of Leeds 2004, Jones/Newburn 2006) fogalmakkal fémjelzett rendészettudományi irányvonalakban. A „networked policing” lényege: a társadalom minden olyan erőforrásának összekapcsolása, amelyek a biztonság előállításában érdekeltek, annak érdekében, hogy az állam a felügyelete révén garantálni tudja a társadalom szélén elhelyezkedő csoportok és a szociálisan hátrányos társadalmi csoportok azonos szintű védelmének a biztosítását.¹⁰⁹ Ez a szemlélet tükröződik már a *CEPOL kutatócsoport*¹¹⁰ 2007-es, „A rendészettudomány perspektívái Európában” címet viselő jelentésében is. A kutatás elsősorban a rendőri intézményekre helyezte a hangsúlyt, melynek keretében a rendőrség munkáját és szervezetét vizsgálta. A „From „Police Science to the Science of Policing” nevet viselő fejezetben azonban már a

¹⁰⁷ Feltes, 2007, i.m. 9. o. CEPOL Project Group 2007, 23. o.

¹⁰⁸ Feltes, 2007, i.m. 12. o.

¹⁰⁹ Feltes, 2007, i.m. 13. o.

¹¹⁰ Project Group on a European Approach to Police Science (PGEAPS)

nem állami szereplőket is a vizsgálat fókuszába helyezte. A kutatás egyik fontos megállapítása szerint: „bár a rendőri tevékenység egy részét delegálhatják a szervezeten kívülre, de ettől azok még nem kerülhetnek ki a rendészettudomány tárgyából”.¹¹¹ Mindezek nyomán a rendészettudomány fogalmának német fejlődésében a korábbi fogalmakkal szemben új fogalom jelent meg:

Feltes szerint a rendészettudomány interdiszciplinárisan, nemzetközi szinten, az elmélet és a gyakorlat által összekötöten fejlődik. A rendészettudomány az elmélet által összegyűjtött empirikus gyakorlati tudáson alapuló, arányos eljárási és cselekvési-útmutató, amely útmutatások segítségével a belső biztonság területén felmerülő társadalmi problémákat elemzi, konfliktusokat old meg, valamint az ezekkel kapcsolatos társadalmi hatásokat és mellékhatásokat minimalizálja. A rendészettudománynak ezek mellett foglalkoznia kell a szociális, társadalmi és politikai keretfeltételekkel, amelyek ezeket a problémákat formálják, és amelyeket a belső biztonság kontextusában a rendőri és más szereplők befolyásolnak, befolyásolni tudnak, vagy befolyásolniuk kellene. Ezen túlmenően szükséges foglalkoznia a rendőrség intézményével, történetével, felépítésével és a politikai elhelyezkedésével és ugyanígy az ezen a területen található más nem-állami szereplőkkel is.¹¹²

A rendészettudomány tárgya, tartalma és feladata, a rendészet elmélete

Jaschke szerint a rendészettudomány tárgyát azon ismeretek összessége képezi, amelyre a rendőri vezetőknek szükségük van feladatuk ellátásához. A rendészettudomány ugyanakkor azokat az ismereteket magában foglalja, amelyek a rendőrségi gyakorlat folyamatos figyelemmel kíséréséhez, és a rendészeti tevékenységi folyamatban való részvételhez szükségesek.¹¹³

A rendészettudomány tartalmát a Német Rendőrségi Főiskola alapítására vonatkozó törvény miniszteri indokolása részletezi. E szerint a rendészettudomány tartalma szűk értelemben egyrészt az intézményi értelemben vett rendőrség, másrészt pedig a rendőri tevékenység. Az intézményi értelemben vett rendőrség, mint kutatási tárgy az alábbi elemeket tartalmazza: a rendőrség szervezete, szociális struktúrája (Sozialstruktur), feladatai és szerepei, a társadalom és a rendőrség viszonya, az

¹¹¹ Porada/Erneker/Holcr/Holomek, 2004, 22. o.

¹¹² Feltes, 2007, i.m. 13. o.

¹¹³ Jaschke, 2007, 6. o.

egyres társadalmi csoportok (pl. kisebbségek) és a rendőrség viszonya, a rendőrség felelőssége, a rendőrségről alkotott kép a médiában, újraszervezési és privatizációs folyamatok, személyi állomány, a rendőrség összetétele, a rendőrség ön és világképe (rendőrségi kultúra), a kiválasztási rendszere, a ki- és továbbképzési rendszer, a rendőrség védelme. A rendőri tevékenység, mint társadalmi kontroll magában foglalja: a legalitás, legitimitás, hatékonyság és eredményesség kérdését, a rendőrség munka stílusát, a polgárok és a rendőrök közötti interakciókat, krízis és konfliktushelyzetek megoldását és az erőszak alkalmazását a rendőrség által, illetve vele szemben.¹¹⁴

A rendészettudománynak, a megismerési céljára tekintettel, megkülönböztethetjük a **teoretikus és a gyakorlati dimenzióját**. Ez alapján a rendészettudományi megismerésnek két szintje van: a pre-tudományos és a tudományos szint.

¹¹⁴ Weichmann, 2011, 2. o.

A rendészettudományi megismerés szintjei

Rre-tudományos megismerés	Tudományos megismerés
Konkrét tárgy	Absztrakt tárgy
konkrét individuális rendőri szituáció	absztrakt rendőri szituáció, idealizált típusa a rendőri szituációnak
A pre-tudományos megismerés alanya	A tudományos megismerés alanya
Rendőrök, (józan ész és az implicit személyes tapasztalat), hallgatólagos tudás (tacit knowledge)	tudósok, akadémikusok
A pre-tudományos megismerés eredményei	A tudományos megismerés eredményei
a fejlődés racionalizálása, új empirikus felfedezések, instrukciók, direktívák, parancsok általában nem írott formában	újítások, új tudományos teóriák, módszerek, a rendőri tevékenység racionalizálása tudományos újítások alapján, tudományos alapú javaslatok a rendőri gyakorlat számára
A pre-tudományos megismerés nyelvezete	A tudományos megismerés nyelvezete
természetes nyelv pszichológiával, érzelmekkel, pontatlanságokkal, határozatlanságokkal terhelve	tudományos nyelvezet, egzaktság, tudományos terminológia, a nyelv formalizáltsága
A pre-tudományos megismerés intézményei	A tudományos megismerés intézményei
rendőri szervezeti egységek	tudományos intézetek, akadémiai intézetek, tudományos tanszékek

Ezek a megismerési szintek a tárgyak és alanyuk megválasztásában és a megismerés eredményében, az alkalmazott nyelvezetben és az intézményesítettségi szintjükben is jelenleg különböznek, a rendészettudomány feladata, hogy ezt a két szintet áthidalja.¹¹⁵

Stock szerint¹¹⁶ a rendészettudománynak un. „Clearing-Zentrale”-ként kell funkcionálnia, vagyis a többi tudomány által előállított ismeretek relevanciáját kellene vizsgálnia és összegyűjtenie. Ezért a rendészettudománynak elsődleges feladata az ismeretszerzés a valóságra vonatkozó ismeretek összegyűjtésével és leírásával. Feladata továbbá az így nyert adatok háttérének, összefüggéseinek, struktúráinak vizs-

¹¹⁵ Porada/Erneker/Holcr/Holomek, 2004, 24. o.

¹¹⁶ Ezzel ért egyet Feltes is 2007, i.m. 12. o.

gálata. Mindezek alapján pedig fontos, hogy orientáló, célokat meghatározni képes tudást állítson elő. A feladat tehát a különböző tudományterületek megállapításainak rendszertelmélet-vezérelt összegyűjtése (Polizeitheorie), dokumentációja és integráló harmonizációja. Ennek fontos eleme a rendőrségtudomány rendszereinek kialakítása, mely a közös metodológiai-elméleti alapját képezné a rendészet tudományának és a rendészet gyakorlatának is.¹¹⁷ Rademacher Stock álláspontján osztva a rendészettudomány feladatait hasonlóan határozza meg: az egyes tudományterületek perspektivikus reprezentációinak rendszerezett összekapcsolása és integrációja. Ezek a feladatok három fontos területben határozhatóak meg: a kapcsolódó diszciplínák megállapításainak dokumentálása és gyűjtése, a megismert megállapítások interdiszciplináris összekapcsolása és a megállapítások reflexív feldolgozása az egyedi modellekbe.¹¹⁸

Nem merülhet ki azonban a rendészettudomány feladata kapcsolódó tudományterületek megállapításainak rendszerezésében. Figyelemmel a kockázatok és bizonytalanságoknak a mindenkori tudástól és elfogadott definícióktól függő helyzetére (Definitionsabhangigkeit), a rendészettudomány feladata önálló fogalmak alkotása és új tudáselemek létrehozása is, amelyek a különböző tudományterületek szakértői által bemutatott tényeket, tényállásokat kritikus reflexió alá vonja. Mint intézményátfogó reflexiótudomány a tudományt, a kutatást és az oktatást is magába kell foglalnia, mivel egy rendészettudomány nem képzelhető el a rendészeti kutatás eredményeinek figyelembevétele nélkül, az oktatás struktúráinak (különböző oktatási és képzési helyeknek) pedig figyelembe kell venniük a rendészettudomány eredményeit.¹¹⁹

A rendészettudománynak tehát egyrészt a rendőri cselekményeket tudományos elvek alapján kell megvizsgálnia, és ugyanakkor konkrét megoldásokat, megoldási javaslatokat kell nyújtania gyakorlati problémák megoldásához.¹²⁰ Jelenleg ennek a akadályát képezi, hogy nincs egy alapvető, konzisztens **rendészet elmélet (Polizeitheorie)**, annak ellenére, hogy a rendészettel kapcsolatos kutatások komplex tárgyai azt nagymértékben megkövetelnék. Egy rendszerező és magyarázó séma nélkül nem lehetséges az információknak a kiválasztása, és azok értelmezése.¹²¹

¹¹⁷ Stock, 2000a, 111 o.

¹¹⁸ Rademacher, 2007, 51. o.

¹¹⁹ Jaschke/ Neidhardt, 2004, 17. o.

¹²⁰ Füllgrabe, 1999, 13. o.

¹²¹ Bernd, 2005, 28. o.

Ezért szükséges egy olyan új rendészetelmélet, ami a kutatások különböző eredményeit témákra bontva strukturálja.

A rendészetelmélet kiindulási pontja a rendőrség cselekvési gyakorlatának ismerete. Ez az ismeret nem maradhat „privát”, hanem az alapja kell legyen a rendőri munka elméleti megalapozását támogató rendészetelméletnek,¹²² ami a rendőri tapasztalati tudás szisztematizált, módszeres felülvizsgálatát, és azok reflexiók alá vonását jelenti.¹²³ A rendészettudomány kutatási tárgyát képező biztonság és veszély fogalmak nem olyan fogalmak, amelyek konkrét tényállásokra visszavezethetőek, hanem olyanok, amelyek valamely tényállás megítélését és értékelését normatív módon határozzák meg. Ilyen normatív kritériumok jogi, pszichológiai, szociológiai megfontolásokat eredményeznek, és orientáló-tudást szolgáltatnak. A rendőri tevékenység ezzel szemben tapasztalati tudást eredményez, amit a teoretikus modellalkotás során figyelembe kell venni, ha a rendészettudomány nem akar a vizsgálat tárgyától elszakadni. A rendőri cselekmények modellezése során nyert megállapításokat, szabályokat folyamatosan ki kell egészíteni a változó vonatkozási területükkel. Ez azt jelenti, hogy az egyes területeket meghatározott szabályok mentén össze kell foglalni és a szabályok teoretikus megalkotása során az adott terület fejlődésére figyelemmel kell lenni.¹²⁴ Ebben különösen fontos szerepet kap a sikeres és sikertelen rendőri cselekmények összehasonlítása a teoretikus kutatások eredményeivel, mivel ez mindkét elem sikerét vagy kudarcát adja az egymásra vonatkozó kölcsönhatásuk miatt. Ebből az is leszűrhető, hogy csak az egyedi rendőri magatartások analízise teszi képessé a rendőri tevékenység tudományos szintézisét, mely tulajdonképpen a rendőri cselekmények tudományos rendszere.¹²⁵

A rendészettudomány egy új tudományos megközelítésben

Brockhaus fogalma szerint a tudomány az emberi tudás szisztematikusan összegyűjtött, megőrzött, oktatott, illetve áthagyományozott lényege egy meghatározott korszakban.¹²⁶ A német alkotmánybíróság több döntésében absztrakt módon megha-

¹²²Behr, 2000, 78. o. Behr a gyakorlatorientált rendészetelméletet a rendőri cselekménytanként határozta meg (polizeilichen Handlungslehre).

¹²³Jaschke/ Neidhardt, 2004, 15. o.

¹²⁴Hubig, 2000, 52. o.

¹²⁵Porada/Erneker/Holcr/Holomek, 2004, 22. o.

¹²⁶Heuer, 2000, 18 o.

tározta a tudomány kritériumait: a tudomány a valódi ismeretek feltárásának a meglévő tudásra épülő kísérlete, módszertanilag rendezett és kritikusan reflektáló gondolkozás által.¹²⁷ Az nem vitatott a szakirodalomban, hogy a rendőrség és a rendőri tevékenység alkalmas arra, hogy tudományos vizsgálatok tárgya legyen, mivel a társadalmi és történeti élet elemeiről szól.¹²⁸ Rögzíthető az is, hogy a tudományfogalom nem statikus, hanem maga is tárgya fejlődésnek, tudományos vizsgálatnak. Ez a fejlődés jól tetten érhető abban, hogy a tudományra vonatkozó vizsgálatok már az alkotmánybíróság előbb említett definícióján túlmutató elméleteket alakítottak ki: a tudomány nem csak a tudás előállításának egyik formája, hanem egy társadalmi intézmény és egy életforma is.¹²⁹ Mit jelent ez a rendészettudomány vonatkozásában?

A tudomány ilyenfajta társadalmi megközelítése a korábbi tudományos szemlélet felülbírálatából eredt. Ennek az volt a lényege, hogy minden felismerés-elméleti szemlélet szerint a tudományos megismerés eredményei egyedül a vizsgálat tárgyának megváltoztathatatlan adottságaiból határozható meg. Ehhez képest az új szemlélet lényegét az adja, hogy a tudományosan nyerhető ismeretek, igazságok (Wahrheitsfindungen) tulajdonképpen a tudományos munka keretében zajló eljárás eredményeként születnek, amelyben nem csupán teoretikus előfeltevések, hanem a mindenkori társadalmi környezet, szokások, és a tudományos közösség irányvonalainak strukturális elemei és a történelmileg kötött gondolkodási stílusok is meghatározóak.¹³⁰

Emiatt nem lehet a biztonság és a kockázat fogalmait illetően sem meghatározni azok konkrét objektív összetevőit. A tudományos munka korábbi munkafolyamata az igazságot és a biztonságot igyekezett harmonizálni, ezzel szemben az új tudományos arculat az igazságkeresés, a kételkedés, az önkorlátozás, a visszacsatolás, a tudás és definícióalkotási képesség konstitutív kapcsolatában ragadható meg. Emiatt a tudományra vonatkozó kutatások tartalmukban két részre oszthatóak: megismerési dimenzióra (**epistemischen Dimension**) és társadalmi dimenzióra (**soziale Dimension**). A megismerési dimenzió a problémamegoldás technikáival, úgymint metodológiai és módszertani standardokkal, míg a társadalmi dimenzió a tudomá-

¹²⁷ BVerfGE 35, 79, 113; 47, 327, 367.

¹²⁸ Stock, 2000a, 107 o. o.

¹²⁹ Füllgrabe, 1999, 13. o. idézet Wolmantól. A tudomány életformaként történő értelmezésének lényege, hogy a tudósok nem rendelkeznek monopóliummal a valóság meghatározásában. Egy átlagos ember is rengeteg tudással rendelkezik, anélkül, hogy a tudományt gyakorolná, azonban a fő különbség az általános ismeretek és a tudományos ismeretek között abban van, hogy az ember akkor számít tudományos kutatónak, ha azon fáradozik, hogy ismeretlen tényeket fedezzen fel és a megfigyeléseinek igazságtartalmát bebizonyítsa.

¹³⁰ Kraus, 2000, 31. o.

nyos munka szervezetével, a tudományos közösség struktúrájával és hierarchiájával, a tudomány-művelőinek mindennapi gyakorlatával, a szokásokkal és hagyományokkal, ideológiákkal, gondolkodási mintákkal és látásmódokkal, társadalmi értékelési mintákkal foglalkozik.¹³¹

A francia szociológus *Pierre Bourdieu* vizsgálata során a tudomány társadalmi dimenzióját vizsgálta. A **társadalmi erőterek** (sozialer Felder) elméletét a modern társadalom alrendszerének differenciálódási folyamatainak vizsgálatából származik, elsősorban azok szereplőinek magatartásaira fókuszálva. Az elmélet szerint a különböző erőterek (politikai erőter, igazgatási erőter, gazdasági erőter, tudományos erőter) különböző módokon és logika mentén funkcionálnak. Az egyes erőterekben az egyes szereplők az adott térre jellemző módon konkurálnak egymással. Ezeknek a szereplőknek a cselekményei, egyedi, az adott térre jellemző logika mentén valósulnak meg.¹³² Bourdieu egy játékhoz hasonlítja az egyes szereplők - számukra idegen és nem idegen erőterekben – megvalósított magatartásait. Ahogy a játékokban, úgy ezekben az erőterekben is a győzelem és a játék elvesztése bináris kódja mentén határozható meg az egyes szereplők döntési szempontrendszer: egy előnyösebb társadalmi pozíció megszerzése érdekében valósítják meg magatartásaikat. Egy társadalmi erőter tehát nem más mint játék hatalomért és a befolyásért. A társadalmi teret játék jellegére jellemző, hogy az egyes szereplőknek a cselekedeteikről alkotott tudattartama határozza meg hogy az adott magatartás előnyös-e a játék végcélja szempontjából. Ebből adódik, hogy nem egyedül a társadalmi erőter struktúrája, specifikus szabályai és működési módjai a meghatározóak, hanem a társadalmi teret annak szereplői is alakítják döntéseik által. Emiatt az egyes erőterek soha sem statikusak, hanem inkább dinamikusak mivel a játék a játékosok magatartása által változik. Ezek a folyamatok a tudományt és annak fejlődését is nagyban meghatározzák. A tudomány társadalmi erőterében is léteznek az adott területet általánosan jellemző sajátosságok. Ezek a közös sajátosságok azonban tartalmukban rendkívül komplexek. A rendészettudomány sok különböző, önálló tudomány mentén kíván létrejönni, melyben az egyes diszciplínák önálló és egyben egymástól eltérő gondolkodási- és

¹³¹ Krajs, 2000, 34. o.

¹³² A rendészettudomány szereplői körében ez azt jelenti, hogy egy rendőr másként reagál ugyanazon helyzetre mint például egy kutató.

kutatási módszerekkel rendelkeznek, és még abban sem egységesek, hogy milyen kritériumok mentén ismerik el az egyes tudományos teljesítményeket.¹³³

A német rendészettudomány konfliktusai

Ahogy *Sterbling* felismerte, egy új tudomány megalapítása soha sem függ kizárólag, de még csak döntően sem a tudósok vagy azok csoportjainak akaratától, hanem sokkal inkább meghatározott kollektív elismerési eljárásoktól. Ezekben az eljárásokban döntő szerepe van a rendészettudomány intézményeinek (egyetemi szakok, tanszékek létesítése) a politika által történő elismerésének. Fontos továbbá a rendészettudomány tudományon belüli legitimitációja és nem utolsósorban a rendészettudományt hallgatóknak és a tudomány eredményeit alkalmazóknak, vagyis a rendőrségnek a társadalmi elismerése is. Ezek miatt a rendészettudomány megalapításánál elsősorban a legitimitációs problémák megoldására kell összpontosítani.¹³⁴

Bourdieu társadalmi dimenzióiban a tudományos aréna a konkurencia és státuszharok színtere, az igazság permanens konkurálásának helyszíne, az akadémiai világ által elismert igazság harca.¹³⁵ Mivel a tudomány erőtere nem áthatolhatatlan, hanem kölcsönhatásban van a többi társadalmi erőterrel (elsősorban a politikával), fontos megvizsgálni, hogy milyen interakciók valósultak, illetve valósulhatnak meg az erőtereken belüli (horizontális kapcsolatrendszer) és az erőterek közötti (vertikális) kölcsönhatások során.

Rademacher szerint a rendészettudomány társadalmi erőterben történő pozicionálása, legitimálása három szinten kell, hogy megtörténjen: makro, mezo és mikro szinten.

A rendészettudomány – mint integrációs tudomány – akadémiai pozicionálása az oktatás, kutatás és belső szervezet szabadsága nélkül nem valósítható meg. Ezt a szabadságot makroszinten a szakpolitika tudja egyedül garantálni. Stock szerint önmagában az a tény, hogy a DHP (Deutsche Hochschule der Polizei) és azon belül a rendészettudomány megalapítására jogszabály erejénél fogva került sor, még nem elegendő egy új tudomány teljes megteremtéséhez. Fontos ugyan, de önmagában az sem vezet elégséges eredményre, ha a magukat rendészettudománnyal foglalkozó szakembernek nevezők aktív tudományos tevékenységet fejtenek ki a tudomá-

¹³³ Rademacher, 2007, 57. o.

¹³⁴ Jaschke/ Neidhardt, 2004, 21. o.

¹³⁵ Rademacher, 2007, 59. o.

nyos elismerés érdekében. A rendészettudomány megalapításához elengedhetetlenül szükséges annak politikai kikényszerítése és elismerése.¹³⁶ A konfliktusforrást ezen a szinten az jelenti, hogy a politika számára hasznosabbak a népszerűtudósok, mint valamely tudományterület szakértői, mivel a politika számára nem elsősorban a belső biztonság megteremtése a fontos, hanem a társadalom nyilvános biztonságérzetére adott reakciók. Ennek oka nagyon egyszerű: a kockázati társadalomban az emberek szeretnék magukat biztonságban érezni. A politika számára ezért nagyon fontos, hogy a társadalom biztonságérzetében ne keletkezzen deficit a tudománynak a rendészeti munka területére történő behatolása által, mivel a polgároknak ezen a területen hatékony és gyors megoldásokra van igényük.¹³⁷ A politika általi elismeréshez tehát okvetlenül fontos ennek a politika számára esetlegesen fellépő káros hatásnak a kiküszöbölése. Figyelembe kell vennie a politikának, hogy a belső biztonság megteremtésével kapcsolatos politikai döntések társadalmi elfogadtathatóságát is elősegíti, ha azok a rendészettudomány nemzetközi tapasztalati alapján megvalósított cselekvésben nyilvánulnak meg, biztosítva ezáltal annak igazolhatóságát, elfogadottságát. Ez a problémakör elvezet a mikro szinten megjelenő konfliktusforrásokhoz, azonban előtte még röviden pár gondolat erejéig érdemes megvizsgálni a mezo-szinten fellelhető konfliktusforrásokat.

A mezo-szinten az egyetemek, főiskolák egymás közötti konfliktusai kerülhetnek előtérbe. Az oktatási intézmények pedig a rajtuk kívül álló tudományos – akár a rendőrség szervezetén belül működő – kutatóintézetekkel, kutatócsoportokkal kapcsolatos versenyhelyezete generálhat konfliktusokat. Ha az oktatás területén megvizsgáljuk Németországban a rendészettudomány, mint önálló, intézményesített tárgyat, az alábbiakat találhatjuk:

A Bochum-i Egyetemen a kriminológia, kriminálpolitika és rendészettudomány tanszéken foglalkoznak rendészettudománnyal, amelynek vezetői nem szociológusok, mint a DHPol-nál, hanem elsősorban jogászok. A Witteni Magánegyetemen ehhez képest politológusok foglalkoznak rendészettel a Politikatudomány, biztonságkutatás és biztonságmenedzsment tanszék keretében.¹³⁸ Németországban minden rendőri főiskola felvette a **rendészetvezetés-tudomány** (Polizeiführungswis-

¹³⁶ Stock, 2000b, 38. o.

¹³⁷ Stock, 2000b, 39. o.

¹³⁸ Jaschke, Hans Gerd/Neidhardt, Klaus: Moderne Polizeiwissenschaft als Integrationswissenschaft, in: Schriftenreihe der DHPol Sonderheft 2007, 98-119. oldal (2007), 117. oldal; Möllers, 2011, 25. o.

senschaft) tárgyat. Ennek a tárgynak a keretében oktatják a bevetési ismereteket, a vezetési ismereteket, kriminalisztikát és közlekedési ismereteket (Verkehrslehre). Ezeken a főiskolákon az önálló rendészettudomány kialakulási folyamata során az generált konfliktust, hogy míg az általános rendészettudomány szakterület (Allgemeine Polizeiwissenschaft) vezetői doktorált és habilitált társadalomtudósok és a segítői is bölcsészettudományt vagy politikatudományt tanultak, addig ezzel szemben az egyes korábban említett rendészetvezetés-tudomány szakterületeinek vezetői kivétel nélkül rendőrök, egyetemi képzettség és végzettség nélkül. Ez önmagában még nem lenne probléma, azonban az eltérő tudományos végzettség és ehhez kapcsolódóan a tudományos munka hiánya konfliktusokat okoz. A rendészetvezetés-tudomány szakterületek tudományos megalapozatlanságának tényét támasztja alá többek között a vezetők által közzétett publikációs jegyzékek, melyekben nincsenek monográfiák és tanulmányokból is csak kevés jelenik meg, amiből az is következik, hogy ezeknek a tárgyaknak a tudományos irodalma nagyon szegényes. Mivel nincs megfelelő tudományos argumentáció, ezért az adott területeken a tudományos vita sem indulhatott még be, ami tovább hátráltatja az adott területek hatékony fejlődését. Szakirodalom hiányában a szaktárgyak oktatási alapját nyilvánvalóan a hétköznapi rendőri gyakorlat képezi¹³⁹, amivel kapcsolatban Stock megjegyzi: „A rendőrök a rendőröktől tanulják azt, amit rendőrök rendőröktől tanultak.”¹⁴⁰ Ezen a szinten jelen lévő oktatói sokszínűség is azt támasztja alá, hogy a rendészettudománynak integrációs tudományként kell működnie, amely azonban még a fejlődése elején van és a jövője az interdiszciplináris alapvetéseinek eredményétől és az általános tudományokkal történő együttműködési képességétől függ.¹⁴¹ Ami ezen a szinten nem mást jelent, mint az érintett szereplőknek a rendészettudomány kialakítása érdekében történő összefogását.

Az önálló rendészettudomány megalapításánál a legnagyobb ellenállásra mikro szinten lehet számítani. A rendészettudomány nem tud hosszú életű lenni, ha maga a tudományos közösség nem fogadja el azt. *Kveton Holcr* három, a tudomány erőterében lévő véleményformáló csoport között tett különbséget. A Holcr által naívnak nevezett csoport a rendészettudomány létrehozását egy egyszeri jogszabályi aküssal tartja megvalósíthatónak és egyben elegendőnek is. A fóbias csoportként jel-

¹³⁹ Möllers, 2011, 24. o.

¹⁴⁰ Stock, 2000b, 41. o.

¹⁴¹ Jaschke/Neidhardt: *Moderne Polizeiwissenschaft als Integrationswissenschaft*, 2007, 117. o., lásd 106-os lábjegyzet; Möllers, 2011, 25. o.

lemzett szereplők a tudományterület létrehozását valamilyen formában veszélyesnek tartják a többi tudományterületre (kriminalisztika, kriminológia, jogtudomány, stb.) nézve és tevékenységükkel akadályozzák a fejlődést. A fundamentalista csoport a rendészettudomány megalapítását egy kizárólag teoretikus tudomány létrehozásában látja.¹⁴² Ebben a csoportban ütközik ki tulajdonképpen a praktikusok és a teoretikusok vitája is, ami a korábbi rendészeti kutatási irányvonal, a rendőrség-szociológia alapítása körüli legnagyobb konfliktusokat generálta. Emiatt célszerű röviden megismerni az egyes csoportok érvrendszerét, érdekrendszerét.

Ebben a tudományos erőterben kutatók közötti vitákról és a kutatók valamint a rendőrök közötti vitákról beszélhetünk. Egyrészt konfliktus tapasztalható a pragmatikus – de elméleti vonatkozással is bíró empirikusok és a tradicionális teoretikusok között, másrészt pedig közöttük és a rendőrök között. Ez utóbbi azért kiváltképpen figyelemre méltó terület, mert a rendészettudománynak mindenképpen elismerésre van szüksége annak elsődleges címzettei, vagyis a rendőrök körében, mivel a rendészettudomány fejlődése nem képzelhető el támogató kutatási környezet nélkül.¹⁴³

A vita lényege röviden abban ragadható meg, hogy a praktikusok tartanak a rendőrség cselekvési potenciáljának csökkenésétől, melyet a rendőri munka eltudományosítása okoz. A praktikusok szerint ugyanis a tudomány komplikáltságával, gyakorlatidegenségével és az elméletek által korlátozott tudományos szemléletmódjával cselekvési és döntési kompetencia csökkenést eredményez a rendőrök körében. A teoretikusok szerint ugyanakkor a rendőri szakma tudományosítása elsődlegesen a rendőrség professzionalizálódást eredményezi, melynek szükségességét az adja, hogy az új évezred rendőrtípusa már nem a hetvenes évek bűnüldöző harcosa, hanem az analitikus gyakorlati szakember, aki társadalomtudományi módszerkompetenciával is rendelkezik.¹⁴⁴ A teoretikusok szerint a rendőri szakma professzionalizálódása a rendőrképzés tudományos alapra helyezésével valósítható meg a leghatékonyabban. Röviden összefoglalva az érdekek összeütközését: tudósok a rendészeti perspektíva bővítést szorgalmazzák, a rendőri vezetők pedig a gyakorlati boldogulást helyezik előtérbe.¹⁴⁵

¹⁴² Holcr, 2000, 175. o.

¹⁴³ Stock, 2000b, 41. o.

¹⁴⁴ Stock, 2000b, 44. o.

¹⁴⁵ Jaschke/ Neidhardt, 2004, 21. o.

A vita feloldásához fontos tisztázni, hogy a rendőrségi gyakorlat és a rendészeti kutatások más nyelvet beszélnek és különböző logikát követnek. Más jelentés-tartalma van az egyes szereplőknél például a „probléma” fogalmának: a rendészettel foglalkozó kutató számára valamely, a rendészet területén felmerülő probléma egy érdekes kutatási területet kínál, melynek a kutatása új eredményeket nyújthat. A rendőrségi gyakorlat a problémákra, mint a rendőrséget érintő nem kívánatos tényállásokra tekint, melyet rövid időn belül meg kell oldani, ráadásul úgy, hogy ez a problémamegoldás eredményes és hatékony legyen.¹⁴⁶ Ezek miatt aki a rendészeti tevékenységet kívánja megérteni és analizálni, annak ismernie kell a rendőrségi struktúrákat, a cselekvési logikát és a cselekvési példákat valamint a döntési mechanizmusokat.¹⁴⁷ Egy tudományosan megalapozott rendőri gyakorlat a következők miatt hasznos: ha a rendőrség a tevékenységét egységes, rögzített elvek mentén tudja kifejteni, abból következik, hogy bármely szituáció megoldásánál könnyebben tud boldogulni, ráadásul az egységes elvek miatt a gyakorlat is egységesebb lesz. Egy önálló rendészet elmélet alapján a rendészet alapelvei meghatározott rendszerben találhatóak, így könnyű eligazodni közöttük.¹⁴⁸ Egy tudományos alapokon nyugvó rendőri cselekménytan képessé teszi az újonnan képzett rendőrségi vezetőket arra, hogy a cselekvési területüket kritikusan és megfelelő távolságból szemlélve dolgozzák fel, a cselekvési kényszerre reagálni tudjanak és azokat az intézményi keretfeltételekkel összhangban szemléljék. Ennek segítségével pedig a gyakorlati problémák tudományos alaposággal – kellő távolságból, szkepszissel, és módszertani ismeretekkel – kerüljenek megoldásra.¹⁴⁹

Nem szabad figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy a rendőrségnek is érdeke a minél hatékonyabb specializált oktatás/képzés megvalósítása. A gyakorlati rendőr számára a rendőri munka tudományosítása akadémiai elismerést jelent az állami intézményrendszerben.¹⁵⁰ *Lielb* szerint ennek is úgy kell megvalósulnia, hogy a rendőrképzés releváns legyen a gyakorlat számára, vagyis a képzési tartalomnak a gyakorlatba átültethetőnek kell lennie és a képzésnek át kell fognia a gyakorlat számára

¹⁴⁶ Mokros, 2010, 205. o.

¹⁴⁷ Bernd, 2005, 24. o.

¹⁴⁸ Füllgrabe, 1999, 13. o.

¹⁴⁹ Behr, 2000, 78. o.

¹⁵⁰ Lange, 2002, 53. o

szükséges tudást.¹⁵¹ Az oktatás keretében a tudományos ismereteket emiatt gyakorlat-orientáltan kell átadni.¹⁵²

Stratégiák a rendészettudomány társadalmi pozícionálására

Ha elfogadjuk, hogy a rendészettudomány megalapításához nem elegendő önmagában a létének jogszabályban történő kimondása, akkor figyelembe kell venni azokat a rendészettudományra vonatkozó jogirodalomban található útmutatásokat, amelyek elősegítik az új tudomány legitimációját. Ezek alapján három fontos terület van, amellyel a rendészet iránt érdeklődő szakembereknek foglalkozniuk kell. Ezeket a feladatokat elsősorban az határozza meg, hogy a formálódó rendszernek szüksége van megfelelő metodológiára, módszerekre, tudományos nyelvre és a tudományos közösség jelenlétére is.¹⁵³

Az első ilyen terület a rendészettudomány tudományos és gyakorlati problémái. Ezen a területen nagyon fontos a rendészettudomány tárgyának, elveinek, jogszabályi környezetének, kategóriáinak, de ugyanúgy a kutatás módszerének, metodológiájának és speciális didaktikájának rendszerbe foglalása, vagyis a rendészettudomány fókuszának és hatáskörének pontosítása a paradigmáinak fejlesztése által. Ez tulajdonképpen a tudományos megismerés fejlesztésének feladata.

A második terület a rendészettel foglalkozó kutatók közösségének a kérdésértékelését érinti. Ezen a területen elsődleges feladat az egyes kutatók egyéni paradigmáinak összefoglalása. Ehhez szükség van aktív kommunikációra a tudományos közösségen belül, melynek megindulását elősegíti akár konferenciák akár szakmai szemináriumok szervezése. Ezen a területen fontos a közös fogalmi-marketing stratégia kialakítása, melyet a rendőrségen belüli képzési intézeteknek és a rendészettel foglalkozó munkaköröknek és kutatóintézeteknek közösen kell kialakítaniuk.¹⁵⁴ Alapvető hiányossága ugyanis a jelenlegi rendszernek, hogy az egyes tudományterületek sokszínűsége miatt hiányzik a közös tudományos nyelv és problémaészlelés (Problemenwahrnehmung).¹⁵⁵ Meg kell valósulnia a rendészettudomány oktatásának. Ezen

¹⁵¹ Liebl, 2007, 1. o.

¹⁵² Stock, 2000b, 36. o.

¹⁵³ Porada/Erneker/Holcr/Holomek, 2004, 22. o.

¹⁵⁴ Rademacher, 2007, 59. o.

¹⁵⁵ Lange, 2002, 53. o.

túlmenően pedig tudományos és kutató csoportokat kell létrehozni, és meg kell valósítani a rendőri dolgozók akadémiai képzését is.¹⁵⁶ Fontos, hogy minél több tanszék foglalkozzon a rendészettudomány témáival annak érdekében, hogy tudományos viták mielőbb megindulhassanak.¹⁵⁷ A kommunikáció felgyorsítása úgy valósulhat meg leghatékonyabban, ha a rendészettudomány körében információs hálózatok kiépítésére is sor kerül.¹⁵⁸

A harmadik fontos terület a rendészettudomány intézményesítése. Ezen a területen az oktatási intézmények, kutató és tudományos intézmények fejlesztése, a rendészettudományi könyvek és periodikákhoz szükséges kiadók létesítése és rendészettudományi tárgyú szakfolyóiratok kiadása¹⁵⁹ a legfontosabb feladat.¹⁶⁰

A legtöbb feladatot az információs hálózati rendszeren alapuló lobbitevékenység keretében lehet hatékonyan megvalósítani, melynek elsősorban a rendőrségen belülről kell kiindulnia.¹⁶¹

Összegzés a rendészettudomány németországi helyzetéhez

Németországban a rendészettudomány létjogosultságával kapcsolatban a szakirodalomban heves vita bontakozott ki. Az alapvető problémát a rendészettudomány teoretikus és gyakorlati megközelítése közötti látszólagos ellentét képezi. Nem szabad figyelmen kívül hagyni azonban, hogy a rendészettudomány alapításának szükségességét az adja, hogy a rendészeti kutatás önálló tárgyai nem voltak képesek egy egységes tudomány kialakítására. A társadalmi környezet gyors változása miatt ugyanakkor fontos a tudomány specializálódása, annak érdekében, hogy az a kutatási tárgyakat felismerhesse, analizálhassa és feldolgozhassa.¹⁶² A különböző tudományok részterületeiből származó kutatási eredményeket csak egy önálló, integráló rendészettudomány képes egy erős, homogén, megalapozott tudományterület javára adaptálni.¹⁶³ Egy önálló rendészettudomány a rendőrségről meglévő teoretikus

¹⁵⁶ Porada/Emeker/Holcr/Holomek, 2004, 26. oldal

¹⁵⁷ Jaschke/Neidhardt: Moderne Polizeiwissenschaft als Integrationswissenschaft, 2007, 117. o., lásd 106-os lábjegyzet; Möllers, 2011, 25. o.

¹⁵⁸ Stock, 2000b, 32. o.

¹⁵⁹ Stock, 2000b, 36. o.

¹⁶⁰ Porada/Emeker/Holcr/Holomek, 2004, 26. oldal

¹⁶¹ Stock, 2000a, 119. o.

¹⁶² Stock, 2000a, 104, 106 o.

¹⁶³ Mokros, 2009, 17. o., idézet Lange-tól.

ismeretanyagot tovább bővítené és erősítené a gyakorlati tevékenység professzionalitását.¹⁶⁴ Ez csak úgy tud hatékonyan megvalósulni, ha a rendészettudomány figyelemmel lesz a rendőrség gyakorlatára, a rendőrök elvárásaira, mivel nélkülük nem lehet a rendészettudományt létrehozni.¹⁶⁵

Mindezekon túlmenően a rendészet európai szemléletét sem szabad figyelmen kívül hagyni. A rendészettudomány európai megközelítésének lényegi eleme a szervezeti struktúrák, rendészeti filozófiák, munkafolyamatok és esettanulmányok összehasonlítása lesz. A rendészet területén az összehasonlítás célja az, hogy a rendészeti szféra információt kapjon hasonló külföldi gyakorlatokról. Ez az információ pedig segítséget nyújtson saját fejlődésének más államokkal történő összehasonlításában. Ez az összehasonlító megközelítés a tapasztalat- és információcserét az egymástól történő tanulás szisztematikus módszerévé emeli.¹⁶⁶

A modern rendészeti tevékenység nem autonóm, független hivatás. Nagymértékben függ a társadalmak, az irányelvek, a politika és a bűnözési struktúra alakulásától. A változó bűnözési struktúra megköveteli a fejlődést a rendészeti tevékenység területén és a megfelelő eszközök kiválasztását, ezekből következően pedig a rendészeti tevékenység, mint normál ügymenet módjainak a megváltoztatását. Ahhoz, hogy a legjobb minőségű kutatást és ismereteket biztosítsa, a rendészettudománynak folyamatosan meg kell vitatnia néhány általános kérdést: Melyek a társadalom fejlődésének, a bűnözésnek és a rendészeti tevékenységnek azok a fő irányzatai, amelyek befolyásolják a rendészeti tevékenységet? Mi a rendőrség küldetése? Mi a belső biztonság garantálásában részt vevő többi szereplő feladata? Milyen a rendészeti tevékenység? Melyek a problémamegoldás európai módjai, hol vannak a különbségek és az akadályok?¹⁶⁷

A Németországi tapasztalatokból levonható legfontosabb következtetés az, hogy a rendészettudomány művelőinek közösen kell fellépniük a rendészettudomány fejlődése érdekében és közösen nevezőre kell jutniuk az érdekeik érvényesítésében, mivel a rendészettudomány pozicionálását egységes fellépéssel lehet csak megvalósítani.

¹⁶⁴ Stock, 2000b, 28. o.

¹⁶⁵ Jaschke/ Neidhardt, 2004, 23. o.

¹⁶⁶ Jaschke, 2007, 6. o.

¹⁶⁷ Jaschke, 2007, 7. o.

A rendészet és a rendészettudomány jövője Magyarországon

A rendészet jövőjét taglaló fejezetben röviden bemutatom a jelenlegi jogszabályi környezetet, figyelembe véve az Alaptörvény hatályba lépését is. Ezen túlmenően pedig röviden igyekszek összegezni, hogy melyek azok a fontos feladatok és eldöntésre váró kérdések, amelyek a magyar rendészettudomány fejlődéséhez elengedhetetlenül fontosak.

Alkotmányozás és a rendészet jövője

Az Alaptörvény jelen témához kapcsolódását az a fontos szempont adja, hogy a rendészet egészét a jog uralma alá kell helyezni. Emiatt a jövőben nem támogathatók azok a törekvések, amelyek nem veszik kellően figyelembe ezt a szempontot. A szakpolitikának figyelnie kell arra, hogy amennyiben megszületik az elhatározás az európai színvonalú rendészettudomány megteremtésére, akkor ez messze menőig figyelembe vételre kerüljön. Az Alaptörvény tartalmaz elmozdulást a rendészet átalakítása irányában.

A 2012. január 1-én hatályba lépő Alaptörvény feladata, hogy a rendőrséget visszailleszse a közigazgatás rendszerébe, ahonnan azt a tekintélyelvű hatalomgyakorlás hatvan évvel ezelőtt kiszakította. Ebben az egyik legfontosabb elem, hogy az új alkotmányos szabályozás a rendészetet és a honvédelmet világos elkülöníti egymástól. A Magyar Honvédséget az Alaptörvény a 45. cikkében szabályozza, míg ettől elkülönülten a 46. cikkben található a rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok szabályozása. A rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok alcímet viselő *46. cikk* a következőket tartalmazza:

(1) A rendőrség alapvető feladata a bűncselekmények megakadályozása, felderítése, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme.

(2) A rendőrség működését a Kormány irányítja.

(3) A nemzetbiztonsági szolgálatok alapvető feladata Magyarország függetlenségének és törvényes rendjének védelme, nemzetbiztonsági érdekeinek érvényesítése.

(4) A nemzetbiztonsági szolgálatok működését a Kormány irányítja.

(5) A rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagjai nem lehetnek tagjai pártoknak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet.

(6) A rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok szervezetére, működésére vonatkozó részletes szabályokat, a titkosszolgálati eszközök és módszerek alkalmazásának szabályait, valamint a nemzetbiztonsági tevékenységgel összefüggő szabályokat sarkalatos törvény határozza meg.

Ahhoz, hogy a kormányzás a belügyi igazgatásban hatékony irányítást tudjon gyakorolni szükséges a rendészeti közjog ellentmondásmentes, a normavilágosság követelményeit figyelembe vevő szabályozása, mely kiterjed a rendőrség munkájára, a közbiztonsági és az ettől elkülönülten szabályozott bűnüldözési feladatokra, és az irányítás parlamenti ellenőrzésére. Ezen túlmenően pedig fontos eleme a hatékony feladatellátásnak, hogy a közhatalmat gyakorló politika önálló szakmaiként kezeli a rendészetet.

A jog a különböző rendőrségi feladatokat eltérő részletességgel tudja csak szabályozni, ami miatt szükséges a rendészeti feladatok jogi szabályozásán túlmenően olyan alapelvek lefektetése is, amely mentén a jog által nem szabályozott területeken is lehetőség nyílik a jogállami szabályoknak megfelelő döntések meghozatalára. Ilyen problémás területnek számít például a bűnügyi felderítés, amelynek normái kemény korlátokat állítanak. A közbiztonság feletti őrökös jogrendje lényegesen szellősebb, nagy teret ad a szabad mérlegelésnek, ráadásul gyakorta az intézkedő rendőr személyes döntésén múlik a siker. A karhatalmi fellépés során a jogellenesség keltette veszélyek felmérésében és a bevethető erőszak szükséges és arányos mértékében nem a norma, hanem a szakmai felkészültség a meghatározó, de a kötelékben egyéni cselekvésnek nincs helye, az eredményesség kulcsa a hozzáértő parancsnoki vezetés, valamint a kiképzettség. Mindez mutatja, hogy a szakmai képességek és készségek kialakítása nem bízható tisztán a jogra, az elsődlegesen a rendészeti praxis dolga.

A modern rendőrségek azért integrálódnak a civil közigazgatásban, mert csak ilyen módon képesek kiépíteni a feladataikhoz igazodó struktúrákat. Ezek sorában van olyan rendészeti feladat és funkció, ami a parancsnak való feltétlen engedelmeség elve szerint erős centralizmust követel (karhatalmi szolgálatok), van, ahol a centralizmus nem a feltétlen engedelmisséggel, hanem a jognak való megfeleléssel

együtt érvényesül (bűnügyi szolgálat) és van, ahol a decentralizált megoldások és a helyi közösségekkel való együttműködés a leghatékonyabbak (közbiztonsági szolgálat). Ha a szervezet illeszkedik a feladatokhoz, akkor ott nem csupán a szakmai képességek és készségek kifejlesztése előtt nyílik út, hanem a kormányzat is bölcs önmérsékletre kap készletet. Érvényesülhet Bibó István intelme: „A közigazgatás eredményessége érdekében nem a végrehajtó hatalmat kell erősíteni, hanem a politikai behatást csökkenteni a szakszerű igazgatással szemben.”¹⁶⁸

Az Alaptörvény sokat tehetett volna a közigazgatás szakszerűségéért azzal, hogy a közigazgatás alkotmányos alapkövetelményeit (jogszerűség, szakszerűség, szolgálatszerűség), és a tisztviselői kar közszolgálati státuszának garanciáit (kinevezés, képesítési követelmények, fegyelmi felelősség, nyugdíjjogosultság) szövegébe fogadta volna. Ez elmaradt, de a készülő sarkalatos törvények a hiányt még pótolhatják. Kívánatos lenne az is, hogy a rendészeti szervek hivatásos állományának jogviszonyait nem külön szolgálati törvénybe, hanem az egységes közszolgálati törvény egy fejezetébe foglalnának.¹⁶⁹

Az alkotmányozás folyamatában lényegében két szembenálló nézet rajzolódott ki. Az egyik azt hangoztatta, hogy az 1989-ben elfogadott módosított alkotmány a jogállami forradalom egyik legsikeresebb eredménye, az alkotmányos demokrácia kiépülésének szilárd fundamentuma, az valójában végleges alkotmány, amelynek legfeljebb a rossz emlékeket idéző 1949. évi megjelölésén kellene változtatni. E nézet hívei elszántan hirdették: „Nem engedünk a 89-ből!” A másik tábor, hivatkozva a módosított alkotmánynak arra a preambulumára, amelyik maga mondta ki az ideiglenességet, sürgette az új alaptörvény megalkotását.

Finszter Géza álláspontja szerint az 1989-es alkotmány – minden erénye ellenére – az államszervezet egy elemét a rendészetet akként szabályozta, hogy azzal akarva-akaratlanul, de a pártállami rendőrségi modell túléléséhez járult hozzá. A gyakori alkotmánymódosításokkal pedig napjainkra olyan helyzet alakult ki, hogy az már a jogbiztonságot fenyegeti, és ezen már az alkotmányos normakontroll sem tud segíteni. Véleménye szerint az új fundamentumoktól elvárható lett volna, hogy azok a rendészet államszervezetben elfoglalt helyét lényegesen átalakítsák, azzal, hogy elválasztják a honvédelemtől, azzal, hogy a civil közigazgatás részeként határozzák

¹⁶⁸ *Bibó István: Jogszerű közigazgatás, eredményes közigazgatás, erős végrehajtó hatalom. Válogatott tanulmányok I. kötet, Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1986, 275. o.*

¹⁶⁹ Finszter Géza: Alkotmányozás és a rendészet jövője.

meg, és azzal, hogy a megújított önkormányzati rendszert alkalmassá teszik egyes rendészeti szolgálatok decentralizációjára, vagyis az önkormányzati rendőrség megteremtésére. Ezek közül az Alaptörvény csak az elsőt teljesíti maradéktalanul, de amennyiben valóban elérkezik a távlatos rendészeti fejlesztések ideje, akkor a stratégia célok között a civilesítés és a decentralizáció is megjelenhet, természetesen nem két hét és nem is két év alatt, hanem egy hosszú távú, 10-15 évre tekintő fejlesztési program keretei között.

A rendészettudomány lehetséges jövője

A rendészeti igazgatás akkor cselekszik helyesen, ha a mindennapok szükségleteire figyel, képes reagálni a veszélyekre, minden megtesz, ami a jó és helyes közrend fenntartása érdekében szükséges.¹⁷⁰

A rendvédelem a praxis terepe, de nem a rögtönzések birodalma. A kockázatok korai felismeréséhez szükséges tudás több tudományterület szoros kooperációjával szerezhető meg. Az elmélet által gondosan megtervezett oktatás és képzés, a szervezéstan ajánlásai a rendészeti gyakorlati tevékenységeknél elősegítik a gyors, önálló döntéshozást, mely a kockázati társadalomban előre nem látható veszélyforrások jogállami keretek közötti kezeléséhez elengedhetetlen.

A rendészeti erőszak értéket véd, ezért nem járhat azzal a következménnyel, hogy a beavatkozás súlyosabb károkat okozzon, mint amelyek elhárításán fáradozik. Ezt a követelményt érvényesíti az alkotmányos jogrend. A rendészet akkor lehet a jog hadserege, ha az állam működésében érvényesül a joguralom, a hatalmi ágak megosztásának elve és az emberi méltóság feltétlen tisztelete.¹⁷¹

A közrend és a közbiztonság megbízható védelme érdekében szükséges, hogy a rendészet olyan átfogó tudományos megközelítést tudhasson magáénak, mely képes reagálni a keletkező kockázatokra, ráadásul úgy, hogy eközben a társadalomnak a kockázat által érintett területét figyelembe veszi, és nem priorál a hatékonyság javára a jogbiztonság és az emberi jogok érvényesülésével szemben. Ez az

¹⁷⁰ Finszter Géza: A rendészettudomány jövője. Előadás a Belügyminisztérium tudománynapi megemlékezésén. 2011.

¹⁷¹ Finszter: i.m. 2011.

átfogó szemlélet, akárcsak a kriminálpolitikánál, ma már csak több tudományterület eredményeinek együttes figyelembe vételével oldható meg hatékonyan.

A rendőrállam jogállammá válásának folyamatában a rendőri tevékenységek jogi szabályozásra kerültek, ez pedig nem történhetett meg a rendőri feladatok és funkciók tudományos igényű megismerése nélkül. A rendészet most már nem csupán felhasználója, de tárgya is lett a kutatásoknak. Ez a feladat azonban még nem mutatott túl a jogtudományok, különösen pedig a közigazgatási jogtudomány kompetenciáján. Nem is véletlen, hogy a rendészet elméletének első kimunkálói kiváló közjogászok voltak, hogy csak hazai reprezentánsai közül Kmety Károlyt, Concha Győzőt, Magyary Zoltánt és Szamel Lajost említsük.

A jogállam alkotmányos fundamentumainak megteremtése azt jelentette, hogy azokat a rendőrségi funkciókat is garanciális normákkal kellett körülvenni, amelyek korábban elkerülték a jogi szabályozást, lásd a titkos felderítés egész folyamatát, avagy csupán jogi felhatalmazásra tartottak igényt, amiként az a rendőrségi csapaterő alkalmazásában hosszú ideig érvényesült. Ezek olyan területeket jelentettek az elmélet számára, amit csupán jogtudományi kompetenciákkal művelni nem lehetett. A rendészeti empiria hasznossági célkitűzéseit kellett összekapcsolni az alkotmányos társadalom erkölcsi értékrendjével. Olyan feladat ez, amihez a jogon kívül a társadalomtudományok más ágazatait is mozgósítani szükséges. A hazai tudománytörténetben ennek az iránynak nem voltak hagyományai, ezért volt döntő jelentőségű a rendszerváltozás körüli időkben a polgári tudomány teljesítményeinek a megismerése és az eredmények átvétele. (Az amerikai Gary Marx, az angol Robert Reiner, a francia Dominique Monjardet, a német Thomas Feltes munkássága sokat lendített a hazai rendőrkutatásokon is.)¹⁷²

A közgazdaságtudomány, a szervezéstan, a különböző vezetés- és menedzser elméletek látványos sikereket értek el a gazdálkodó szervezetek, az üzleti vállalkozások teljesítményének növelésében. A közigazgatás, és különösen a rendőrigazgatás megirigyelve ezeket a sikereket igyekezett átvenni a szervezéstudomány módszereit. A vállalkozások működtetésében profi tudós cégek menedzserei pedig jó üzleti lehetőséget láttak ebben az érdeklődésben. Az elmúlt évek látványos kudarcai azonban azt igazolják, hogy a közszolgálatra nem érdemes, de nem is szabad vállal-

¹⁷² Finszter: i.m. 2011.

kozói módszereket rászabadítani. A közszolgálatnak is szükség van takarékos, hatékony és időszerű eljárások kidolgozására, tanulhatunk is a piaci szereplőktől, de saját módszertan kialakítása szükséges ahhoz, hogy Bibó István szavaival szólva, szakszerű, jogszerű és szolgálatyszerű rendészeti igazgatást teremtsünk.¹⁷³

Mindezek a körülmények igazolni látszanak egy önálló tudományterület, a rendészetelmélet megteremtésének és folyamatos fejlődésben tartásának szükségességét. A vizsgálat tárgyának sokszínűsége miatt egy olyan átfogó elmélet megalapozása szükséges, mely egyaránt magába foglalja a rendészeti jogot, a rendészeti igazgatást, a rendészet szociológiáját és hivatáserkölcset, valamint a rendészeti menedzsmentet is.

Magyarországon a rendészeti tárgyú kutatásoknak több mint százéves múltjuk van. A közigazgatási jogtudomány számos képviselője szentelt figyelmet a rendőrigazgatásnak. Ezeknek a teljesítményeknek nem volt folytatása 1945 után. Különösen nehéznek bizonyult az 1949-től a hatvanas évek elejéig terjedő időszak, amikor a rendőrség a kizárólagosságra törő politikai hatalom kiszolgálójává lett, elveszítve korábbi közjogi fundamentumait, ami szakmai rangját is megkérdőjelezte. Azonban még ez a korszak sem tekinthető a teljes jognélküliség világának. Noha rendőrségi törvény nem volt, de a közigazgatás anyagi és eljárási joga egyfelől, valamint a büntető jogdogmatika művelése másfelől, közvetlenül is képes volt a joguralom irányába formálni a közbiztonság felett őrködő fegyveres testületek tevékenységét, nem egyszer ellensúlyt képezve a diktatúra pártirányításával szemben.¹⁷⁴

A hatvanas évektől a rendészet működésének törvényszerűségeit különösen két területen sikerült elméleti módszerekkel is megismerni. A bűnüldözésben ezt a feladatot látta el a kriminalisztika, amelynek magyarországi eredményei európai mércével mérve is jelentősek voltak. A közbiztonság védelmének rendészeti feltételeit a kriminológia vette górcső alá. A hazai kutatók – a szocialista országok sorában egyedül – támaszkodhattak a bűnügyi statisztika nyilvános adataira. A látencia-kutatások és a bűnügyi prognózisok területén világszínvonalú művek születtek.

A nyolcvanas évek végétől mind több alkotmányjogi és közigazgatási megalapozású elemzés készült a magyar rendőrség jogállami átalakulásáról. Ezek a mun-

¹⁷³ Finszter: i.m. 2011.

¹⁷⁴ Finszter: i.m. 2011.

kák hozzájárultak a rendszerváltást követő rendészeti jog megalkotásához és az új szervezeti struktúrák kialakításához. Ebben az időszakban jöttek létre azok az együttműködési formák és tudományos fórumok, amelyek felépítették a rendészeti kutatók nemzetközi kapcsolatait. Nem kevéssé nyugati hatásra, a rendészeti kutatók olyan ágazatai is lendületet kaptak, amelyek korábban nem voltak jelen a hazai tudományos gondolkodásban. Megszülettek az első magyar művek a rendőrségi szociológia, - etika, és –szervezés elmélet körében. A gyarapodó eredmények azonban partikuláris kísérletek maradtak. Nem tudtak párbeszédet folytatni egymással, mert mindegyik a saját tudományának a kompetenciájába zárva vizsgálta új kutatási tárgyát, a rendészetet. Eközben az is nyilvánvaló lett, hogy a rendészet legérzékenyebb területei, mint a politikai és a szakmai irányítás alkotmányos formáinak kidolgozása, a rendőrségi erőszak-monopólium működtetése, a csapaterős rendészet és a honvédelem közötti kapcsolatok feltárása, a titkosszolgálati módszerek hatókörének kijelölése az alkotmányos demokráciában, mind olyan kérdések, amelyek nem kaptak tudományos értékelést.

A kilencvenes évek közepére a kutatások megtorpanása figyelhető meg, amiért a politika érdektelensége mellett az egyoldalú kutatói megközelítés is felelős. A jogdogmatika csak arra figyelt, hogy milyennek kell lennie a rendészeti eljárásoknak, de arra nem, hogy azok milyenek a valóságban. A rendőr-szociológia hajlamos devianciákra, mindig kész szubkultúrákat látni a testületekben, a különböző menedzser-elméletek viszont közbiztonságot termelő üzemeknek ábrázolta azokat. A kriminológia figyelme a nemzeti bűnmegelőzési stratégiára vetült, nem igazán érezve a saját teendőit akkor, amikor a jogtalan támadó áldozata már csak a rendőri beavatkozástól várhat segítséget.¹⁷⁵

Mindezen körülmények is azt támasztják alá, hogy szükség van egy olyan új tudományos stúdiumra, a rendészet elméletére, ami kutatási tárgyát és módszertanát akként képes kialakítani, hogy azzal haladja meg az eddigi kutatások korlátait. A rendészettudományra vár az a feladat, hogy a rendészet jogát, a rendészet szervezetét és annak működését interdiszciplináris megközelítéssel tárja fel, vegye birtokba a rendészeti igazgatásnak azokat a területeit, amelyek eddig tudományos kontrollt nem kaphattak, alakítsa ki a nemzetközi szintű kutatásokhoz nélkülözhetetlen fogalmi apparátusát, végül teremtsen meg azokat a hazai és nemzetközi fórumokat, amelyek al-

¹⁷⁵ Finszter: i.m. 2011.

kalmasság a tudományos teljesítmények objektív mérésére. Az ilyen megalapozású rendészettudomány jelentős támogatást képes nyújtani a rendészeti szakmák művelőinek, és megkerülhetetlen a rendészetért felelős politikai hatalom számára is.

A rendészettudomány megalapítása összhangban van a rendészeti kutatók nemzetközi törekvéseivel, amelyek eredményeként 2002-ben létrejött az európai kutatások konzultatív testülete a Cepol (European Police College). A testület legutóbbi, 2007 áprilisában megtartott tanácskozása ismételten hitet tett a rendészettudomány (police science) fontos küldetése mellett az alkotmányos jogállamban.

A rendészet elmélete számára nélkülözhetetlen az a tudományos tekintély és közéleti háttér, amit az Akadémia képes biztosítani. A tudós testület kereteket nyújthat a további fejlődéshez nélkülözhetetlen interdiszciplináris megközelítés számára, öröködhöz a rendészeti kutatások kívánatos magas színvonalának biztosítása felett, tekintélyével hozzájárulhat ahhoz, hogy a rendészettudomány nemzetközi színterein a magyar kutatók is szerepet kaphassanak. E célkitűzések megvalósítására alakult meg 2008-ban az MTA közgazdasági- és jogi osztályán belül a rendészettudományi bizottság, melynek megszüntetése teljesen ellentétes az európai fejlődési trendekkel.

A vizsgálat eredményeként leszögezhető, hogy a rendészet elméletet csak a gyakorlattal szoros kapcsolatban, empirikus kutatásokra támaszkodva lehet művelni, különös tekintettel arra, hogy a tudomány és elmélet összekapcsolását lehetővé tevő kutatói együttműködés hiányában a rendészet elméletének fejlődése könnyen a korábban említett német kísérletek sorsára juthat.

A rendészeti kutatások nemzetközi mezőnyében több szellemi műhely alakult, például Franciaországban, Németországban, Hollandiában, Szlovéniában és Szlovákiában. A rendészettudomány hazai fejlesztése megkerülhetlenné teszi a rendészeti kutatóintézet szerepének erősítését, melynek két fontos feladata kell legyen: az egyik a hazai rendészeti tevékenységek támogatása, ugyanakkor pedig a nemzetközi szintű tudományos együttműködés fejlesztése. El kell érni mielőbb, hogy az európai rendészet elméletében megjelenjenek a szakmai hazai képviselői. Ez jelenleg a legfontosabb feladat, amelynek eredményeként olyan európai kutatói kapcsolatrendszer építhető ki, melyben a hazai rendészetelmélet lépést tud tartani az európai fejlődési irányokkal, ugyanakkor pedig saját érdekeit is érvényesíteni tudja.

A tudományok fejlődéséhez kulturális és erkölcsi támogatás is szükséges. A rendészet olyan szervezeti kultúrát érdemel, amely szembe mer nézni saját valóság-

gával, elviseli a kritikát és kész a változásokra. A tudomány ezeknek az erényeknek a kifejlesztésében sokat segíthet, ezek nélkül viszont a kutatások értelme kérdőjeleződik meg. A rendészeti kutatóintézet nagyon jó szervezeti forma ahhoz, hogy értelmet adjon az ott folyó elméleti munkának.

A rendészet számára kötelező a hivatáserkölc, amelyben az egyes ember méltósága a legmagasabb érték. Ha ez hiányzik a rendészeti kutatások nem többek hatalmi technológiáknál, amelyek nem válhatnak tudománnyá. A rendészeti kutatóintézet segítheti ezeknek az erkölcsi alapoknak a megszilárdítását.

Ez az alapvetés elvezet a rendészettel foglalkozó kutatók közötti konfliktushoz is, mely a rendészettudomány elhelyezéséhez kapcsolódik: nevezetesen, hogy önálló rendészettudomány vagy pedig a rendészettudomány mint védelmi tudomány jelenjen meg. Azt gondolom, hogy a rendészeti feladatoknak a két terület közötti megosztottsága nem kérdéses, így joggal merülhet fel mindkét terület képviselői részéről, hogy az adott terület az ő kompetenciájukhoz tartozik. A vita eldöntése szakmapolitikai feladat. Mindenesetre egy fontos dolgot érdemes ebben a körben – túl a hazai érdekkörök szövevényes összekapcsolódásán – figyelembe venni. Nagyon fontosnak tartanám végre, hogy az állandó megosztottság köréből végre egy kitörni tudó stratégia szülessen a kérdés feloldására. A kutatói egyéni érdekek körén felülemelkedni tudó, a gyorsan változó európai társadalmi viszonyokra reflektálni képes stratégia részének gondolom az európai rendészeti szemlélet elsajátítását. Az európai országokban működő modellek megismerése ennek a döntésnek fontos előkészítő része kell, hogy legyen. Meg kell vizsgálni, hogy a rendészeti feladatok mennyire tartoznak a közigazgatás és mennyire a hadtudomány területéhez. Ugyanis nem várhatjuk el egyetlen európai országtól sem azt, hogy a jogállami szemléletet magán viselő rendészeti tudománya elfogadja fenntartások nélkül a hadtudományi szemléletű tudományos eredményeinket, még akkor sem, ha azok a védelmi tudomány területén működő kiváló, független kutatók eredményei lesznek, hiszen óhatatlanul felmerül ebben az esetben a védelem tudomány iránti elfogultságuk, ami az eredményeikre is hatást gyakorol. Meg kell vizsgálni, hogy a rendészettudomány milyen európai fejlődési utat jár be, és azt gondolom, hogy ha ehhez az irányvonalhoz akarunk tartozni – márpedig erre nem gondolnám, hogy más érdemleges alternatíva mutatkozik – akkor ennek a fontosságát nem áldozhatjuk be különböző érdekek miatt. Ebben az esetben a kutatóknak be kell látniuk, hogy a gyorsan változó kockázati társadalmi veszélyfor-

rásokból származó kockázatok kezelésére nyújtandó gyors válaszok kialakításához minden kutató számára szükséges a gyors megújulási képesség, és az új körülményekhez történő alkalmazkodás képessége, mivel ez egyedül a rendészeti tevékenység hatékony gyakorlásának az érdeke és be kell lássuk, ezt előbbre kell helyeznünk ebben a témában minden más szempontnál.

Felhasznált irodalom

BEHR, Rafael: Polizeiwissenschaft oder polizeiliche Handlungslehre? Zum prekären Verhältnis von Theorie und Praxis der Polizei. PFA-Schriftenreihe, Polizeiliche Handlungslehre – Polizeiwissenschaft. Heft 1+2, 2000, 71-81 oldal

BERND, Walter: Ausbildung der Polizei zwischen wissenschaftlichem Anspruch und Praxisbewältigung. Replik zu Jaschke/Neidhardt „Moderne Polizeiwissenschaft als Integrationswissenschaft“. In: Polizei & Wissenschaft Heft 2, 2005, 21-31. oldal

BIRKENSTOCK, Wolfgang / HAUFF, Mechthild / NEIDHARDT, Klaus: Der Masterstudiengang „Master of Public Administration – Police Management“ und die Entwicklung der PFA zur Deutschen Hochschule der Polizei. In: Die Polizei, 2005, Heft 5, 130-135 oldal

DÁNOS Valér: Mérhető-e a rendőrségi munka hatékonysága? Belügyi Szemle, 1992/4.

FELTES, Thomas: Kriminalität, Polizei und soziale Kontrolle – aktuelle Bemerkungen zu zukünftigen Entwicklungen. In: Widersprüche. Zeitschrift für sozialistische Politik im Bildungs-, Gesundheits- und Sozialbereich. 17. Jg., 1997, H. 63, 51-63. oldalak

FELTES, Thomas: Polizeiwissenschaft in Deutschland. Überlegungen zum Profil einer (neuen) Wissenschaftsdisziplin. In: Polizei und Wissenschaft Heft 4. 2007. 2-21. oldal

FREVEL, Bernhard: Polizei, Politik und Wissenschaft. In: Aus Politik und Zeitgeschichte, 48/2008. 3-9. oldal

FINSZTER Géza: A rendészeti elmélete. Monográfia. KJK-KERSZÖV, OKRI, Budapest, 2003.

FINSZTER Géza: A rendőrségi gyakorlat és a tudományos kutatások In: Belügyi Szemle 2001. 10. sz. 16-31. oldal.

FINSZTER Géza, A közigazgatási és a rendvédelmi kutatások helye és perspektívái Belügyi Szemle 1998/1. 34-39. pp.

FÜLLGRABE, Uwe: Theoretische und praktische Grundlagen einer Polizeiwissenschaft. In: Magazin für die Polizei, 30. Jahrgang, Nr. 281, September 1999, S. 13-18.

GIDDENS, Anthony: Beyond Left and Right (1994); Jenseits von Rechts und Links: die Zukunft radikaler Demokratie, übersetzt von Joachim Schulte, Suhrkamp, Frankfurt 1997.

HEUER, Hans-Joachim: Zur Entwicklung des Polizeibegriffs und zu Dimensionen einer Polizeiwissenschaft. In: PFA-Schriftenreihe, Polizeiliche Handlungslehre – Polizeiwissenschaft. Heft 1+2, 2000, 11- 25 oldal

HITZLER, Roland / HELGE, Peters: Inszenierung: Innere Sicherheit. Daten und Diskurse. Opladen: Leske + Budrich. 1998.

HOLCR, Kveton: Polizeiliche Sicherheitswissenschaft in der Slowakischen Republik. In: Schriftenreihe der Polizei-Führungsakademie (Hrsg.): Polizeiliche Handlungslehre – Polizeiwissenschaft Heft 1,2, 2000, 173-181 oldalak

HOLCR, K. – DOZ, Sc. – CHALKA, R.: Rendőrtudományok és ambícióik. Bratislava, 2000. (Nyersfordítás: RTF, Finszter Géza, A rendészet elmélete)

HUBIG, Christoph: Merkmale einer Wissenschaft – Charakter einer interdisziplinären Wissenschaft. In: PFA-Schriftenreihe, Polizeiliche Handlungslehre – Polizeiwissenschaft. Heft 1+2, 2000, 51-60 oldal

JASCHKE, Hans-Gerd / NEIDHARDT, Klaus: Moderne Polizeiwissenschaft als Integrationswissenschaft. In: Polizei & Wissenschaft Heft 4, 2004, 14-24. oldal

JASCHKE, Hans-Gerd: Rendészettudomány – Egy európai megközelítés — CEPOL www.cepola.eu, Bramshill 2007. CEPOL sorozat 2. szám

KRAIS, Beate: Das soziale Feld Wissenschaft und die Geschlechterverhältnisse. Theoretische Sondierung. In: Dies. (Hg.): Wissenschaftskultur und Geschlechterordnung. Über die verborgenen Mechanismen männlicher Dominanz in der akademischen Welt. Frankfurt/Nem York: Campus Verlag, 2000, 31-54. oldal

KREISSL, Reinhard: Die Konjunktur Innerer Sicherheit. In: Hitzler, Roland/ Helge, Peters: Inszenierung: Innere Sicherheit. Daten und Diskurse. Opladen: Leske + Budrich. 1998. 155-169. oldal

KORINEK László: A rejtett bűnözés. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1988.

KORINEK László: Irányzatok a kriminológiai gondolkodás fejlődésében. BM Könyvkiadó, Budapest, 2002.

LANGE, Hans-Jürgen: Polizeiforschung, Polizeiwissenschaft oder Forschung zur Inneren Sicherheit? Über die Etablierung eines schwierigen Gegenstandes als Wissenschaftsdisziplin. In: Polizei & Wissenschaft Heft 3, 2002, 48-62. oldal

LIEBL, Karlhans: Reflexionen über die Polizei. In: Polieziwissenschaft. Hochschule der Saechsischen Polizei (FH), Band 1. LIT, 2007, 1-15. oldal

MANNHEIM Károly: Ideológia és utópia. Atlantisz, Budapest, 1996.

MOKROS, Reinhard: Polizeipraxis und Polizeiforschung. In: Hunold, Daniela – Klimke, Daniela – Behr, Rafael – Lautmann, Rüdiger (Hrgs): Fremde als Ordnungshüter? Die Polizei in der zuwanderungsgesellschaft Deutschland. 2010. 205-212. oldal

MOKROS, Reinhard: Polizeiforschung für Studium und Praxis. In: Lehr- und Studienbriefe, Kriminalistik/Kriminologie. Band 11. Verlag Deutsche Polizeiliteratur GmbH. 2009.

MÖLLERS, Martin H.W.: Einführung zum Begriff Polizeiwissenschaft. Polizeiwissenschaft 2. Rezensierte Polizeiwissenschaft. Verlag für Polizeiwissenschaft. JBÖS – Sonderband 7.2. 2011, 19-30 oldal

MOLNÁR József: A kriminalisztika tudománya. Kriminológiai és Kriminalisztikai Közlemények, 32. szám, Budapest, 1995.

OOYEN, Robert Chr. van: Anmerkung zur Definition „Polizeiwissenschaft“ der CEPOL-Expertenkommission. In: Polizeiwissenschaft 2. Rezensierte Polizeiwissenschaft. Verlag für Polizeiwissenschaft. JBÖS – Sonderband 7.2., 2011, 15-18. oldalak

PAPP Judit: A közigazgatási jog alapjai. Rejtjel Kiadó, Budapest, 1995.

PARÁDI József: Rendvédelem vagy rendészet? Belügyi Szemle, 2001/2. szám

PORADA, Viktor / ERNEKER, Jaroslav / HOLCR, Kveton / HOLOMEK, Jaroslav: Theoretical Foundations of Police Sciences. In: Theory and Practice of Police Research in Europe. Presentations and Contributions from CEPOL Police Research and Science Conferences 2003-2005. www.cepola.europa.eu

RADEMACHER, Claudia: Sehen und gesehen werden. Zur akademischen Positionierung der Polizeiwissenschaft. In: Schriftenreihe der Deutschen Hochschule der Polizei. Sonderheft. 2007, 46-71. oldal

SALGÓ László: Az új típusú biztonság. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1994.

SCHNEIDER, Hans Joachim: Police Science, Police Theory, Police Research – Internationales Ansaetze zu einer modernen Polizei-Wissenschaft. In: PFA-Schriftenreihe, Thema heute: Polizeiliche Handlungslehre – Polizeiwissenschaft. Heft 1+2, 2000, 133-171. oldal

SCHNEIDER, Hans Joachim: Polizeiforschung. Lehr- und Studienbriefe Kriminologie 15.

SIMON Sándor: A hadtudomány mai értelmezése Magyarországon. Hadtudományi Tájékoztató, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem kiadványa, Budapest, 1997/7. szám

STOCK, Jürgen: Selbstverstaendnis, Inhalte und Methoden einer Polizeiwissenschaft. In: PFA-Schriftenreihe, Polizeiliche Handlungslehre – Polizeiwissenschaft. Heft 1+2, 2000a, 101-122. oldal

STOCK, Jürgen: Zum Stand der Polizeiwissenschaft. In: PFA-Schriftenreihe, Polizeiliche Handlungslehre – Polizeiwissenschaft. Heft 1+2, 2000b, 26- 44 oldal

STOCK, Jürgen: Lässt die Kriminologie Platz für eine Polizeiwissenschaft? Anmerkungen zum Verhältnis einer Polizeiwissenschaft in Gründung zur Kriminologie. In: PFA-Schriftenreihe, 2000c, Heft 3, 95-119. oldal3

SZIGETI Péter: Vázlat a közbiztonság három dimenziójáról. Jogtudományi Közlöny, 2001/4. szám

WEIHMANN, Robert: Kriminalistik in Abgrenzung zur Polizeiwissenschaft. 2011, www.weihmann.info , letöltés időpontja: 2011. augusztus 3.